

Kirsi Riitamo

NEUVOLAN PERHETYÖ ARJEN TUkena

Vanhempien kokemuksia neuvolan perhetyöstä ja sen tarjoamasta tuesta arjessa

**Opinnäytetyö
CENTRIA-AMMATTIKORKEAKOULU
Sosiaalialan koulutusohjelma
Joulukuu 2017**

TIIVISTELMÄ OPINNÄYTETYÖSTÄ

Centria-ammattikorkeakoulu	Aika Joulukuu 2017	Tekijä/tekijät Kirsi Riitamo
Koulutusohjelma Sosiaaliala		
Työn nimi NEUVOLAN PERHETYÖ ARJEN TUKENA. Vanhempien kokemuksia neuvolan perhetyöstä ja sen tarjoamasta tuesta arjessa.		
Työn ohjaaja Kaija Koivusaari		Sivumäärä 35 + 2
Työelämäohjaaja Paikkakunnan vastaanottopalvelujohtaja/neuvolan perhetyö		
<p>Opinnäytetyön tarkoituksena oli tutkia neuvolan perhetyön asiakkaana olevien vanhempien kokemuksia neuvolan perhetyöstä ja sen tarjoamasta tuesta arjessa. Neuvolan perhetyö on osa ennaltaehkäisevää perhetyötä ja kuuluu sosionomin työkentälle. Toimeksiantajana oli erään Keski-Suomen paikkakunnan neuvolan perhetyö. Paikkakunta, jossa tutkimus toteutettiin, pysyy opinnäytetyössä anonyyminä.</p> <p>Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, minkälainen merkitys neuvolan perhetyöllä on perheen hyvinvoinnille. Työssä käsitellään vanhempien kokemuksia neuvolan perhetyöstä ja sen tarjoamasta tuesta. Tutkimuskysymyksenä oli: minkälaisia kokemuksia vanhemmilla on neuvolan perhetyöstä ja sen merkityksestä hyvinvoinnin kannalta.</p> <p>Työn teoriaosuus koostuu perheestä, neuvolan perhetyöstä, hyvinvoinnista ja arjesta. Teoriassa käsitellään mm. ennaltaehkäisevää perhetyötä ja varhaista tukea, neuvolan perhetyön lähtökohtia, tavoitteita ja menetelmiä sekä aikaisempia tutkimuksia aiheeseen liittyen.</p> <p>Opinnäytetyö on luonteeltaan kvalitatiivinen ja siihen hankittiin tietoa neuvolan perhetyön asiakkailta. Tutkimus toteutettiin teemahaastatteluiden avulla, yksilöhaastatteluina. Haastattelut nauhoitettiin ja litteroitiin tulosten analysointia varten. Tutkimusaineisto saatiin haastatteleamalla viittä neuvolan perhetyön asiakkaana olevaa vanhempaa. Aineisto analysoitiin aineistolähtöistä sisällönanalyysia käyttäen.</p> <p>Tutkimustulosten perusteella neuvolan perhetyöllä on positiivinen vaikutus perheiden hyvinvointiin. Vanhemmilla oli myönteisiä kokemuksia neuvolan perhetyöstä ja sen tarjoamasta tuesta. Neuvolan perhetyö edistää perheen hyvinvointia; se lisää mm. jaksamista ja voimavaroja. Kotikäynneillä vanhemmat saavat vertaistukea ja kaivattuja hengähdystaukoja arkeen. Neuvolan perhetyö tuo helpotusta arkeen ja paljon iloa perheisiin.</p>		
Asiasanat Arki, hyvinvointi, neuvolan perhetyö, perhe		

ABSTRACT

Centria University of Applied Sciences	Date December 2017	Author Kirsi Riitamo
Degree programme Social Services		
Name of thesis THE FAMILY WELFARE WORK OF THE CHILD WELFARE CLINIC AS SUPPORT OF EVERYDAY LIFE. Experiences of parents of the preventive family work and the support it offers in everyday life.		
Instructor Kaija Koivusaari		Pages 35 + 2
Supervisor Paikkakunnan vastaanottopalvelujohtaja/neuvolan perhetyö		
<p>The aim of this thesis was to research the experiences of customers of the family welfare work of a child welfare clinic. The commissioner was a family welfare work section of a municipality located in Central Finland.</p> <p>The aim of the thesis was to find out about what kind of significance the child's family welfare work has for family well-being. The thesis discusses the experiences of parents of the preventive family work and the support it provided in everyday life. The exact research problem was: what kinds of experiences the parents have of the preventive family work and its importance for the wellbeing of families.</p> <p>The theoretical base of the thesis consists of the family, the family welfare work of the child welfare clinic, welfare and everyday life. The theory discusses among others preventive family work, early support, starting points for the family welfare work of the child welfare clinic, its objectives and methods as well as earlier studies connected to the subject.</p> <p>The thesis was a qualitative study in which information was obtained by interviews conducted with the customers of the family welfare work of the child welfare clinic about their experiences. The thesis was carried in a municipality located in Central Finland. The interviews were carried out by theme interviews for five parents. The interviews were recorded and were transcribed for the analysis of results. The material was analysed using the method of material based contents analysis.</p> <p>The results of this research showed that the family welfare work of the child welfare clinic has many positive effects. The parents had positive experiences of the preventive family work and the support it offers. The family welfare work advances family wellbeing, supports in coping with everyday life and provides resources. Home visits provide parents peer support and welcome breaks in their everyday life. The family welfare work of the child welfare clinic makes everyday life easier and brings much joy to families.</p>		
Key words Workday, welfare, family welfare work of the child welfare clinic, family		

TIIVISTELMÄ
ABSTRACT
SISÄLLYS

1 JOHDANTO.....	1
2 PERHE.....	2
2.1 Perhe käsitteenä	2
2.2 Vanhemmuus ja parisuhde.....	3
3 NEUVOLAN PERHETYÖ	5
3.1 Ennaltaehkäisevä perhetyö ja varhainen tuki.....	5
3.2 Neuvolan perhetyön lähtökohdat.....	5
3.3 Lapsen oikeudet.....	7
3.4 Tavoitteita ja menetelmiä	7
3.5 Työprosessi.....	9
3.6 Neuvolan perhetyö toimintaympäristössä.....	11
3.7 Aikaisempia tutkimuksia.....	11
4 HYVINVOINTI.....	13
4.1 Hyvinvoinnin ulottuvuuksia	13
4.2 Voimaantuminen	14
4.3 Lapsiperheiden hyvinvointi.....	14
5 ARKI	16
5.1 Arkilähtöisyys.....	16
5.2 Lapsiperheen arki	16
5.3 Elämänhallinta	17
6 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS	18
6.1 Tutkimusaihe ja tavoitteet.....	18
6.2 Tutkimusmenetelmä	19
6.3 Tutkimuksen kulku	20
6.3.1 Aineiston keruu	21
6.3.2 Aineiston analysointi.....	21
6.4 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys	22
7 TULOKSET.....	24
7.1 Vanhempien kokemuksia neuvolan perhetyöstä.....	24
7.2 Neuvolan perhetyön merkitys hyvinvoinnin kannalta	27
8 JOHTOPÄÄTÖKSET	31
9 POHDINTA	33
LÄHTEET	36
LIITTEET	

KUVIOT

KUVIO 1. Perhetyö prosessi.....	10
KUVIO 2. Hyvinvoinnin ulottuvuudet	13
KUVIO 3. Tutkimuksen kulku.....	19

1 JOHDANTO

Sanonta ”perhe on yhteiskunnan perusyksikkö” elää yhä ajassamme. Vaikka käsitys perheestä onkin muuttunut vuosikymmenien aikana, ei käsitys perheestä yhteiskunnan peruspilarina ole hävinnyt mihinkään. Arvoista perhe saattaa olla monille se tärkein, joten sen merkitys on myös yhteiskunnallisesti suuri. Perheiden hyvinvointi vaikuttaa ennen kaikkea sen jäseniin, niin lapsiin kuin aikuisiin, mutta heijastuu myös yhteiskuntaamme. Perheiden hyvinvointi nousee usein mediassa esille silloin, kun tapahtuu jotain ikävää. Viime vuosina on ollut monia järkyttäviä tapahtumia perheissä, jotka voivat pahoin. Ennaltaehkäisevän työn merkitys on alettu ymmärtää yhä paremmin ja matalan kynnyksen palveluita, kuten neuvolan perhetyötä tarjotaan lapsiperheille jo varhaisen tuen vaiheessa. Ennaltaehkäisevän perhetyön avulla perheiden hyvinvointiin voidaan vaikuttaa jo silloin kun ongelmat ovat pieniä - tai ennen kuin niitä on syntynyt.

Opinnäytetyön aiheena on neuvolan perhetyö ja sen merkitys perheen hyvinvoinnille. Neuvolan perhetyön asiakkaisiin kuuluu alle kouluikäisten lasten perheet. Ennaltaehkäisevä perhetyö on osa perhetyön kokonaisuutta ja kuuluu sosionomin työkentälle. Opinnäytetyön toimeksiantajana on erään Keski-Suomen paikkakunnan neuvolan perhetyö. Tutkimus tuo esille arvokasta tietoa vanhempien kokemuksista neuvolan perhetyöhön liittyen ja antaa lisää eväitä neuvolan perhetyöntekijöille heidän työssään. Opinnäytetyön kautta mahdollisesti ilmenevät kehittämistarpeet ovat tärkeitä neuvolan perhetyön kehittämisen näkökulmasta ajatellen. Opinnäytetyö antaa itselleni mahdollisuuden perehtyä syvemmin ennaltaehkäisevään perhetyöhön ja laajentaa omaa ammatillista osaamistani.

Opinnäytetyön tavoitteena on selvittää, minkälainen merkitys neuvolan perhetyöllä on perheen hyvinvoinnille. Työssä käsitellään vanhempien kokemuksia neuvolan perhetyöstä ja sen tarjoamasta tuesta arjessa. Tutkimuskysymyksenä on: minkälaisia kokemuksia vanhemmilla on neuvolan perhetyöstä ja sen merkityksestä hyvinvoinnin kannalta. Opinnäytetyössä käsitellään seuraavia käsitteitä: perhe, vanhemmuus, neuvolan perhetyö, hyvinvointi ja arki. Lähdekirjallisuutena käytetään muun muassa sosiaalialan kirjallisuutta sekä perhetyöhön liittyviä lakeja ja asetuksia, kuten lastensuojelu- ja sosiaalihuoltolakeja sekä lastenneuvolaopasta.

2 PERHE

2.1 Perhe käsitteenä

Perheen määrittely ei ole aivan yksinkertaista, sillä se ei merkitse kaikille samaa asiaa, vaan on vahvasti sidoksissa vallitsevaan aikakauteen ja kulttuuriin. Länsimaalainen käsitys perheestä on kuitenkin melko yhtenäinen. Perhe on yhteiskunnan perusyksikkö. (Yesilova 2009,11.) Perhe määritellään kiinteäksi yhteisöksi, mikä kuvastaa perheenjäsenten välisiä suhteita. (Ihalainen & Kettunen 2016, 88.) Perheeseen kuuluvat yleensä ne henkilöt, jotka asuvat samassa taloudessa. (Vilén, Seppänen, Tapio & Toivanen 2010, 10.) Sosiaalilainsäädännön yhtenä perheen määrittäjänä pidetään jääkaappia; samasta jääkaapista syöviä pidetään perheenä. (Hämäläinen & Kangas 2010, 51.)

Vaikka sosiaaliturvaa koskevasta lainsäädännöstä ei voidakaan löytää yhtä ja oikeaa perheen määritelmää, lainsäädännössä otetaan kantaa siihen, millaiset ihmissuhteet ovat oikeudellisesti merkityksellisiä, mitkä perheille ominaiset piirteet ovat kulloinkin tärkeitä: onko huomio kohdistettava perheen taloudelliseen yhteisyyteen, keskinäiseen solidaarisuuteen, elatukseen, hoivaan vai johonkin muuhun (Hämäläinen & Kangas, 51).

Käsitys perheestä on muuttunut vuosisatojen aikana. Viimeisten vuosikymmenien aikana perheet ovat monimuotoistuneet, kun perinteisenä pidetty perhemalli on menettänyt suosiotaan. Ihanne ydinperheestä syntyi 1900-luvun ensimmäisillä vuosikymmenillä. Yhteiskunnalliset muutokset, kuten teollistuminen, kaupungistuminen ja arvojen maallistuminen ovat vähentäneet ydinperheen suosiota 1960-luvulta lähtien, jolloin avoliitot alkoivat lisääntyä ja lapsiluku pienentyä. (Vilén ym. 2010, 10-14.) Ydinperhettä edelsivät usean sukupolven muodostamat suurperheet, joita kutsuttiin perheen sijaan esimerkiksi ”ruokakunnaksi” tai ”taloksi”. Yhteen ruokakuntaan saattoi lapsien ja vanhempien lisäksi kuulua isovanhemmat ja muut sukulaiset sekä palvelusväki. Talon isännän, ”perheen pään” valta oli suuri ja muut elivät sen alaisena. (Rönkkö & Rytönen, 2010, 9-12.)

Yleisimpänä perhetyyppinä pidetään ydinperhettä, johon kuuluvat vanhemmat ja heidän kanssaan asuvat lapset (Hämäläinen & Kangas 2010, 28). Muita perhetyyppejä ovat mm. yksinhuoltaja-, uus- ja sateenkaariperheet. Alle 18-vuotiaan lapsen perheitä kutsutaan lapsiperheiksi. Perhe voi olla myös lapseton. (Vilén ym. 2010, 10-14.) Yksinhuoltajaperheet ovat yleistyneet 1950-luvulta lähtien mm. keinohedelmöitysten ja avioerojen lisääntymisen vuoksi. Yleensä äiti toimii lasten huoltajana yksin, mutta erosta huolimatta molempien vanhempien huoltajuus, yhteishuoltajuus on mahdollista. Lapsen koti voi olla joko äidin, isän tai molempien luona, jolloin lapsella on kaksi kotia. Eronneet vanhemmat

muodostavat uusperheitä, joissa voi olla toisen tai molempien vanhempien lapsia. Silloin syntyy uusia sisarusuhteita sekä äiti- ja isäpuolia. (Vilén ym. 2010, 10-16.)

2.2 Vanhemmuus ja parisuhde

Vanhempien parisuhde on lapsen koti. Parisuhteen laatu vaikuttaa myös lasten ja koko perheen hyvinvointiin (Hakola & Huotari 2013, 8). Avioliitto on yleinen parisuhteen muoto, vaikka avioliittojen määrä on laskenut 1970-luvulta lähtien. (Lammi-Taskula & Karvonen 2014, 23.) Perhe perustetaan yhä myöhemmin, eikä sitä pidetä enää itsestään selvänä vaihtoehtona. Monet haluavat, että ammatti, ura ja koti ovat valmiina ennen kuin lapsi syntyy. Lasten hankinta tapahtuu entistä myöhemmin. (Laakkonen 2010, 12-13.) Vuonna 2016 ensisynnyttäjien keski-ikä oli 28,8. (Tilastokeskus.) Sosiaalinen tilanne on usein hyvä, mutta eroilta ei silti välttyä. Parisuhteen merkitys on suuri, ja se vaikuttaa myös perheen kohtaloon. Jos parisuhde ei toimi, erotaan ja perhe hajoaa. (Laakkonen 2010, 12-13.)

Vanhemmuus on elämän pituinen matka, prosessi, joka ei pääty koskaan. Se alkaa, kun lapsi syntyy ja tekee lasta odottavista naisesta ja miehestä äidin ja isän. Lapsen syntymä on suuri mullistus, joka muuttaa lasta odottavien elämän, kun äidistä ja isästä tulee vanhempia. Vanhempien ja lapsen välinen vuorovaikutus alkaa jo raskausaikana, kun sikiö kasvaa kohdussa. Äiti tuntee vauvan liikkeitä ja vauva puolestaan aistii mm. äänet ja liikkeitä. Kun vauva syntyy, vanhempien ja lapsen välinen kiintymyssuhde alkaa muodostua. (Rönkkö & Rytönen 2010, 124-129.) Kiintymyssuhdeteoria (John Bowlby, 1907-1990) tarkastelee lapsen ja hoitajan välistä suhdetta merkityksineen. Kiintymyssuhde syntyy lapsen tarpeesta kiintyä häntä hoitavaan aikuiseen. Kiintymyssuhteet jaetaan neljään malliin: turvallinen, välttelevä, ristiriitainen ja kaoottinen. Niiden ymmärtäminen voi helpottaa perhetyön toteuttamista, kun tulkitsee sekä omia vuorovaikutustaitojaan että perheen tarpeita paremmin. (Vilén ym. 2010, 102-103.)

Vanhemmuus koostuu monista tekijöistä, jotka vaikuttavat sen toteuttamiseen. Omat lapsuuden kokemukset, mutta myös elämäntilanne, parisuhteen laatu ja perheen voimavarat vaikuttavat merkittävästi vanhemmuuteen. Vanhemmuuteen liittyy monia haasteita eikä sen toteuttaminen ole aina helppoa. (Järvinen, Lankinen, Taajamo, Veistilä & Virolainen 2012, 124-129.) Etenkin vauva-arki voi tuntua haastavalta, sillä se vaatii jatkuvaa hoivaamista, vastuuta ja läsnäoloa. Omista menoista täytyy ehkä osittain luopua ja vauvan tuomat muutokset yllättää. Elämän rytmi saattaa muuttua täysin ja arjen pyörittäminen uuvuttaa. Erilaisina riskitekijöinä pidetään mm. päihderiippuvuuksia, sosiaalisia ongelmia,

psykkisiä sairauksia ja puutteita lapsen hoivan ja elinolojen suhteen. Vanhempien ongelmat elämän eri osa-alueilla saattavat heijastua lapsen hyvinvointiin, minkä vuoksi vanhemmuuden tukeminen onkin tärkeää. Voimavarojen löytäminen ja niiden vahvistaminen lisäävät hyvinvointia ja se onkin perhe-työntekijän tehtävänä työtä toteuttaessaan. (Järvinen ym. 2012, 126-127.)

3 NEUVOLAN PERHETYÖ

3.1 Ennaltaehkäisevä perhetyö ja varhainen tuki

Perhetyö on monisäikeinen käsite, jota voidaan tarkastella monesta eri näkökulmasta. Perhetyöksi voidaan laajimmillaan kutsua kaikkea perheiden parissa tehtävää työtä, jota tarjoavat eri yhteiskunnalliset palveluntuottajat (Rönkkö & Rytönen 2010, 28). Perhetyötä toteutetaan sosiaalityön lisäksi mm. neuvoloissa, päiväkodeissa, seurakunnissa ja kouluissa. (Vilén ym. 2010, 24-25.) Työn lähtökohtana ovat erilaiset tarpeet, jotka nousevat perheistä. Perhetyö on tavoitteellista ja suunnitelmallista tarkoitukseen vaikuttaa perheen elämään. Perhetyöntekijällä on aktiivinen rooli, jota eri asetukset ja lait, kuten sosiaalihuolto- ja lastensuojelulaki ohjaavat. (Rönkkö & Rytönen 2010, 27-29.)

Ennaltaehkäisevä perhetyö on kriisi- ja korjaavan perhetyön ohella osa perhetyön kokonaisuutta. Ennaltaehkäisevän perhetyön tarkoituksena on pitää yllä ja lisätä ihmisten hyvinvointia sekä pienentää perhetilanteiden vaikeutumisen riskiä (Rönkkö & Rytönen 2010, 32). Perheen arjen tukeminen ja voimavarojen löytäminen tapahtuvat perheen arjessa. Perhetyöntekijä käy kotikäynneillä, mutta voi tavata perheenjäseniä myös muualla. Ennaltaehkäisevä perhetyö on luonteeltaan lyhytaikaista ja kaikilla perheillä on mahdollisuus siihen. Varhainen tuki korostuu ennaltaehkäisevässä perhetyössä. (Järvinen ym. 2012, 72-73.) Mahdollisimman varhaisessa vaiheessa ongelmiin puuttumalla ehkäistään ongelmien kasaantuminen ja perheen voimavarojen ehtyminen. (Kivioja & Porkka 2015, 12.)

3.2 Neuvolan perhetyön lähtökohdat

Perhetyön historia ulottuu sodan jälkeiseen Suomeen, jolloin lastensuojelun perhetyö alkoi kehittyä. Idea perhetyöstä levisi Ruotsista ja Mannerheimin lastensuojeluliitto alkoi 1930-luvulla järjestää koulutusta kodinhoitotyön tueksi. (Reijonen 2005, 8 & Järvinen ym. 2012, 46-47.) Keskeisiä teemoja olivat perheen innostaminen vuorovaikutukseen ympäristönsä kanssa ja äitien ja isien opettaminen lasten ja kodinhoidossa (Reijonen 2005, 8). 1950-luvulla astui voimaan kodinhoitajia koskeva laki ja seuraavalla vuosikymmenellä oikeus kunnalliseen kodinhoitoapuun laajeni käsittämään kaikkia kansalaisia. (Järvinen ym. 2012, 48-49.) 1970-luvulla kokeiltiin tehostettua perhetyötä ja se alkoi levitä ympäri Suomea. Perhetyö alkoi toimia osana sosiaalityötä, kun työnkuva selkiytyi ja 1990-luvulla alettiin pal-

kata lisää perhetyöntekijöitä sekä kodinhoitajien että sosiaalityöntekijöiden tueksi. (Reijonen 2005, 8-9.)

Neuvolan perhetyötä on kehitetty paljon 2000-luvun alkupuolelta lähtien mm. erilaisten projektien avulla. Vuonna 2004 julkaistiin lastenneuvolaopas, jossa ehdotettiin, että lastenneuvolaan lisättäisiin perhetyön osaamista. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2004, 3.) Vuonna 2009 voimaan tullut neuvolatoimintaa ja koulu- ja opiskelija terveydenhuoltoa koskeva asetus ottaa huomioon koko perheen hyvinvoinnin, käsittäen mm. säännökset laajoista terveystarkastuksista. Sosiaali- ja terveysministeriön 2004 julkaistun Lastenneuvolaoppaan suosituksia on noudatettu, kun kunnat ovat palkanneet neuvolan perhetyöntekijöitä. Oppaan suositus on, että lastenneuvolan terveydenhoitajien työparina olisi perhetyöntekijöitä. Perhetyö osana neuvolan toimintaa antaa paremmat mahdollisuudet puuttua perheen tilanteeseen, kun huoli on pieni. Neuvolan perhetyöstä on hyviä kokemuksia mm. Vantaalla. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2004, 3 ja 35-36.)

Neuvolan perhetyön toteuttamista määrittävät monet lait ja periaatteet, kuten sosiaalihuoltolaki, lastensuojelulaki ja laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista. (Vilén ym. 2010, 36-38.) Neuvolan perhetyö on osa ehkäisevää lastensuojelua. Ehkäisevän lastensuojelun järjestämisvastuu on kunnilla. Ehkäisevää lastensuojelua tarjotaan kaikille lapsille, jotka eivät ole lastensuojelun asiakkaana, taroituksenaan edistää lasten kasvua ja kehitystä sekä hyvinvointia. Ehkäisevän lastensuojelun avulla tuetaan myös vanhemmuutta. (Lastensuojelulaki 12.2.2017/88, § 3 a.) Perhetyön toimintaa ohjaavat sosiaali- ja terveydenhuollon keskeiset periaatteet ja eettiset ohjeet (Järvinen ym. 2012, 17). Keskeisiä perhetyötä ohjaavia periaatteita ovat asiakas-, lapsi- ja perhelähtöisyys. Asiakkaan tarpeiden ja toiveiden huomioiminen on tärkeä osa asiakaslähtöistä työskentelyä. (Järvinen ym. 2012, 17-28.) Sosiaalihuoltolain mukaisesti lapsen etu tulee ottaa huomioon kaikissa lapseen liittyvissä sosiaalihuollon toimissa. (Sosiaalihuoltolaki 1301/2014, § 5.)

Lasten kohdalla on kiinnitettävä erityistä huomiota siihen, miten eri toimenpidevaihtoehdot ja ratkaisut parhaiten turvaavat:

- 1) tasapainoisen kehityksen ja hyvinvoinnin;
- 2) mahdollisuuden saada ymmärtämystä sekä iän ja kehitystason mukaisen huolenpidon;
- 3) turvallisen kasvuympäristön ja ruumiillisen sekä henkisen koskemattomuuden;
- 4) itsenäistymisen ja kasvamisen vastuullisuuteen (Sosiaalihuoltolaki 1301/2014, § 5).

Lapsilähtöisyys tarkoittaa lasten huomioimista kaikessa. Lapsen kanssa työskentely ja lapsen näkökulman huomioiminen on tärkeää. Perhelähtöisen työskentelytavan toteuttaminen edellyttää perheeseen ja sen arkeen tutustumista. Perheenjäseniä pidetään asiantuntijoina ja hyödynnetään sitä työskentelyssä. (Järvinen ym. 2012, 17-28.)

3.3 Lapsen oikeudet

YK:n lapsen oikeuksien sopimus on kaikkia alle 18-vuotiaita lapsia koskeva ihmisoikeussopimus (Unicef). Sopimus on kansainvälinen ja ollut voimassa Suomessa vuodesta 1991 alkaen. Se velvoittaa sopimuksen allekirjoittaneita valtioita noudattamaan kaikkia sopimuksessa mainittavia lapsia koskevia ihmisoikeuksia ihonväristä, sukupuolesta, kielestä, uskonnosta, poliittisista mielipiteistä, kansallisuudesta, etnisestä tai sosiaalisesta alkuperästä, varallisuudesta, vammaisuudesta tai syntyperästä riippumatta. (Lapsen oikeuksien sopimus.) Lapsen oikeuksien sopimus sisältää neljä yleisperiaatetta: syrjimättömyys, lapsen edun huomioiminen, oikeus elämään ja kehittymiseen sekä lapsen näkemysten kunnioittaminen (Unicef).

Lasten oikeuksien sopimus edellyttää, että lapsille ja nuorille turvataan mahdollisuus osallistua heidän omaan elämäänsä ja elämänpiiriinsä vaikuttaviin päätöksiin kypsyystaso ja ikä huomioon ottaen (Kiili 1998, 19). Lasten osallisuutta tuetaan perhetyössä, mm. selvittämällä lapsen mielipide, riippumatta iästä. (Rönkkö & Rytönen 2010, 52.) Lapsen oikeuksien toteutuminen arjessa ei välttämättä ole itsestään selvää. Lasten oikeudet voivat jäädä toteutumatta, mikäli arkea ei toteuteta lapsen ehdoilla. Sopimusta voidaan käyttää työkaluna neuvolan perhetyössä, sillä lainsäädäntö ohjaa myös sosiaalialan työntekijöitä toimimaan sopimuksen mukaisesti. (Järvinen ym. 2012, 57-59.)

3.4 Tavoitteita ja menetelmiä

Neuvolan perhetyö on osa ennaltaehkäisevän perhetyön kokonaisuutta. Sosiaalihuoltolain mukaisesti lapsella ja hänen perheellään on oikeus saada lapsen terveyden ja kehityksen kannalta välttämättömät sosiaalipalvelut (Sosiaalihuoltolaki 1301/ 2014, § 13). Perhetyöllä tuetaan hyvinvointia ja ennaltaehkäistään riskejä, joita perheen elämäntilanteeseen liittyy. Usein neuvolan perhetyön tarve liittyy elämän muutostilanteisiin, kuten lapsen syntymä. Työ on parhaimmillaan silloin, kun ongelmat ovat pieniä ja ne saadaan ratkottua perhetyön avulla. (Järvinen ym. 2012, 72-73.) Perhetyön tavoitteena on voimavarojen vahvistaminen ja keskinäisen vuorovaikutuksen parantaminen. Suomen lainsäädäntö velvoittaa tukemaan hyvinvointia ja tekemään perhetyötä, silloin kun siihen ilmenee tarvetta. (Sosiaalihuoltolaki 1301/2014, § 18.)

Perhetyö sisältää mm. perheen arjen hallinnan ja toimintakyvyn sekä perheen vuorovaikutustaitojen tukemiseen, lasten hoidossa ja kasvatuksessa ohjaamiseen, lapsen edun turvaamiseen, vanhemmuuden

ja parisuhteen tukemiseen sekä perheen sosiaalisen verkoston vahvistamiseen ja ylläpitämiseen liittyvän työn. (Järvinen ym. 2012, 113.) Arjen hallintaan ja toimintakyvyn ylläpitämiseen liittyen vanhempia voidaan ohjata mm. kodin siisteyteen ja ruuanlaittoon liittyvissä asioissa, säännöllisen vuorokausirytmin luomisessa, rahankäytössä sekä muissa elämäntilanteeseen liittyvissä asioissa. Lapsen perusturvallisuuden ja -hoivan toteutuminen huomioidaan sekä tuetaan vanhempia huolehtimaan tehtävistään, mikäli perhe tarvitsee tukea lasten hoitoon ja kasvatukseen liittyen. Vanhempien kasvatustietoisuutta voidaan vahvistaa mm. keskustellen vanhempien omista näkemyksistä sekä tarvittaessa ohjata vanhempia kasvatukseen liittyvissä tilanteissa. Perhetyön tavoitteena on turvata lapsen etu noudattamalla lakeja/säännöksiä ja seuraamalla lapsen oikeuksien toteutumista. Ennakointi ja asioiden puheeksi ottaminen on tärkeää, mutta tilanteisiin tulee puuttua myös silloin, kun huomaa asioiden/olosuhteiden olevan sellaisia, että ne vahingoittavat lapsen kehitystä. (Järvinen ym. 2012, 113.)

Perhetyön toteuttamiseen ei ole yhtä oikeaa tapaa, vaan kukin työntekijä tekee työtä omalla ammattitaidolla ja persoonallaan, huomioiden käytettävissä olevat resurssit ja perheen tarpeet. Työntekijä valitsee käytettävät työmenetelmät perheen elämäntilanteen, tavoitteiden ja oman kiinnostuksensa mukaisesti, tapauskohtaisesti. (Järvinen ym. 2012, 158.) Vuonna 2004 julkaistussa lastenneuvolaoppaassa ehdotettiin erityistä tukea tarvitsevien perheiden kotikäyntien lisäämistä. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2004, 3.) Perhetyötä tehdäänkin useimmiten juuri kotikäynneillä, perheen kotona. (Järvinen ym. 2012, 164-165.)

Lastenneuvolan tai perhepalveluverkoston perhetyöntekijän tehtävänä on tukea ja edistää erityistä tukea tarvitsevien perheiden elämänhallintaa tilanteissa, joissa perhetilanteen selvittely ja perheen tukeminen edellyttävät toistuvia ja riittävän pitkäkestoisia kotikäyntejä. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2004, 35).

Työntekijän tulee ottaa huomioon koko perhe luodessaan asiakassuhdetta perheeseen. Perheen tilanteen kartoittaminen on helpompaa kotona, luonnollisessa ympäristössä, kun perheenjäsenten suhteet ja muu toimintakin on luontevaa. (Järvinen ym. 2012, 164-165.)

Perhetyön tueksi on kehitetty monenlaisia työmenetelmiä, joita voidaan hyödyntää työskentelyssä. Käytettävä työmenetelmä valitaan tapauskohtaisesti, perheen tilanteesta riippuen. Keskustelun tukena voidaan käyttää mm. erilaisia lomakkeita, joiden avulla perheen elämäntilanteen jäsentäminen ja ratkaisujen pohtiminen saattavat helpottua. Perhetilanteen kartoittamisessa ja arvioinnissa käytettäviä työvälineitä ovat mm. Lapset puheeksi -työmenetelmä, perhetilannepuntari, verkostokartta, itsenäistyneen nuoren roolikartta, sukupuu ja SILTA -työmalli. (Järvinen ym. 2012, 171-176, 203.) Lapset puheeksi -työmenetelmä perustuu tietoon vanhemman mielenterveyden häiriön vaikutuksista vanhem-

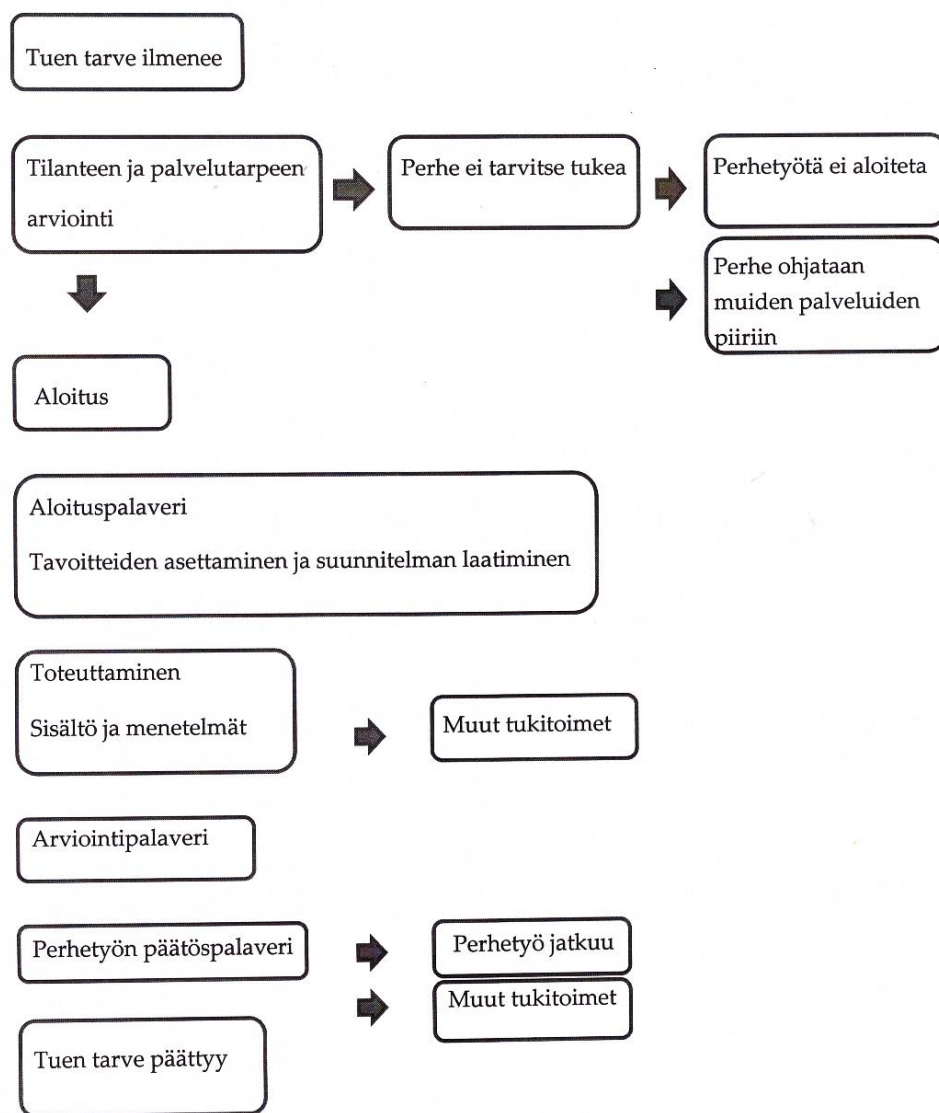
muuteen ja lapsiin sekä tietoon tekijöistä, joiden avulla vanhemmat voivat tukea lapsen ja nuoren kehitystä (Järvinen ym. 2012, 174). Lapset puheeksi -menetelmä on otettu käyttöön myös tutkimuksen toimintaympäristössä neuvolan perhetyön tukena. (Tarkoitan toimintaympäristöllä tutkimuksen toteutamispaikkakuntaa, joka pysyy opinnäytetyössä anonyyminä.) Menetelmän käyttöä varten on kehitetty valmiita kysymyksiä, joita perhetyöntekijä voi käyttää keskustelun tukena, esim. raskauden aikana. Raskausajan kysymykset liittyvät mm. äidin/isän kokemuksiin raskaudesta ja vauvan odottamisesta, mahdollisiin raskauskomplikaatioihin, äidin/isän ajatuksiin vanhemmuudesta, parisuhteen tilanteeseen sekä perheen ulkopuoliseen sosiaaliseen tukeen. (Perhetyöntekijän työ käytännössä 2017.)

Vuorovaikutus on perhetyön perusta. (Rönkkö & Rytönen 2010, 165.) Keskustelun merkitys on suuri, mutta laajempaan käsitteeseen vuorovaikutus kattaa myös ilmeet, eleet ja asennot. Niiden avulla viestimme omia ajatuksiamme ja luomme perustan asiakassuhteelle. (Rönkkö ym. 2010, 165-167.) Palaute ja arviointi liittyvät olennaisena osana perhetyön toteuttamiseen. Tilanteen edistymistä seurataan ja tavoite saavutettua annetaan palautetta. Työntekijän tehtävänä on kannustaa ja motivoida asiakasperhettä/perheenjäseniä ottaen huomioon palautteen saajan vastaanottokyvyn. Perhetyöntekijän tulee myös itse ottaa vastaan palautetta ja käsitellä reflektoiden saamaansa palautetta. Omat virheet kannattaa myöntää ja korjata, jotta perhe saa esimerkin palautteen rakentavasta käsittelystä. (Järvinen ym. 2012, 177-179.) Yhtenä menetelmänä perhetyössä käytetään voimavaraistavaa keskustelua, joka keskittyy tulevaisuuteen. Menneisyyttä pidetään pääsääntöisesti voimavarana ja nykyisyyteen haetaan merkitystä luomalla tulevaisuudesta tietty kuva. Tulevaisuudenkuva voi olla päämäärä tai pyrkimys, jota tavoitellaan ja jota kohti perhe kulkee yhdessä. (Järvinen ym. 2012, 182-183.)

3.5 Työprosessi

Neuvolan perhetyö tarjoaa ehkäisevää tukea alle kouluikäisten lasten perheille. Asiakasprosessi on lyhytaikainen ja muodostuu perheen tarpeen perusteella. Perhetyötä tarjoaa neuvola, jonka asiakkaana perhe on. Asiakasprosessi alkaa, kun vanhempi ilmaisee halukkuudestaan neuvolan perhetyön asiakkaaksi. Aluksi perheen tilanne ja palvelutarve arvioidaan. Mikäli perusteita perhetyölle ei ole, perhetyötä ei aloiteta. Tarvittaessa perhe voidaan ohjata muiden palveluiden piiriin, mikäli tuen tarve on ilmeinen, mutta ei vastaa neuvolan perhetyötä. Neuvolan perhetyötä aloittaessa voidaan pitää aloituspalaveri, jossa laaditaan suunnitelma ja asetetaan tavoitteet. Suunnitelma ja tavoitteet laaditaan tapauskohtaisesti. (Järvinen ym. 2012, 102-109.) Yleisesti ottaen neuvolan perhetyön tavoitteena on tukea perheen omia voimavaroja, jotta perhe selviäisi arjessaan omatoimisesti. (Neuvolan perhetyön toimin-

takäsikirja, 14.) Perhetyötä toteutetaan erilaisin menetelmin, joita käytetään työskentelyn tukena. Mikäli omat työmenetelmät eivät ole riittäviä, voidaan työskentelyn tueksi pyytää myös muita tukitoimia, esim. seurakunnalta. Toteuttamisvaiheen jälkeen arvioidaan tilanne uudestaan ja kun tuen tarvetta ei enää ilmene, perhetyö päättyy. (Järvinen ym. 2012, 102-109.)

KUVIO 2. Perhetyön prosessi (mukaillen Järvinen ym. 2012)

3.6 Neuvolan perhetyö toimintaympäristössä

Lastensuojelulaki määrittelee kunnan velvollisuudesta järjestää ennaltaehkäiseviä lastensuojelullisia palveluita, joiden avulla turvataan lapsen hyvinvointia ja tuetaan vanhempia. (Lastensuojelulaki 13.4.2007/417, § 3.) Neuvolan perhetyö kuuluu ehkäiseviin lastensuojelullisiin palveluihin, joita järjestetään kunnittain. Toimintaympäristössä, jossa tutkimus toteutetaan, neuvolan perhetyö toimii osana äitiys- ja lastenneuvolatoimintaa. (Moilanen H, 2016.) Neuvolan perhetyötä tarjotaan jokaiselle lasta odottavalle vanhemmalle neuvolakäynnin yhteydessä jo raskausaikana, ennen lapsen syntymää. Perhetyöntekijä voi myös soittaa kotiin ja tarjota perheelle kotikäyntiä. Työ voi käytännössä olla muun muassa neuvojen ja vinkkien jakamista, lastenhoito- ja muuta apua arjen pyörytykseen liittyen tai lapsen kehityksen seurantaa yhteistyössä lastenneuvolan kanssa. Kotikäynneillä voidaan keskustella esim. raskauden kulusta, perheen tukiverkostosta ja vauvan varusteiden hankkimisesta (Perhetyöntekijän työ käytännössä 2017). Vaikka neuvolan perhetyö onkin luonteeltaan lyhytaikaista, kotikäyntejä voidaan tehdä useita ja tarvittaessa perhe ohjata muiden palveluiden piiriin. Perheen parissa työtä tekevien tahojen, esimerkiksi varhaiskasvatuksen, sosiaalitoimen sekä perhe- ja mielenterveyspalveluiden kanssa tehdään tilanteen vaatiessa yhteistyötä. (Perhetyöntekijän työ käytännössä 2017.)

3.7 Aikaisempia tutkimuksia

Lapsen varhainen ympäristö on tärkeä tekijä kehityksen kannalta. Vanhempien hyvinvointi ja erilaiset ongelmat, kuten päihde-, parisuhde- ja talousongelmat vaikuttavat merkittävästi myös lapsen hyvinvointiin. Suuret elämänmuutokset, kuten lapsen syntyminen kuormittavat perhettä ja tuen tarve saattaa kasvaa. Vuonna 2012 toteutettiin seuranta laajoista terveystarkastuksista, jotka kertovat lapsiperheiden hyvinvoinnista. Tulokset osoittivat, että laajojen terveystarkastusten yhteydessä koko perheen tilanne selviää paremmin ja tuen tarpeen havaitseminen varhaisessa vaiheessa on helpompaa. (Lammi-Taskula & Karvonen 2014, 242-250.)

Raution väitöskirjan (2016) mukaan vanhemmat kokevat neuvolan perhetyön kotikäynteineen tärkeänä tukimuotona. Kotikäynnit toimivat hyvänä alustana luottamuksen rakentumiselle, vaikka monilla onkin ennakkoluuloja niihin liittyen. Omaan kotiin tuotuna tuen vastaanottaminen saattaa olla myös helpompaa. Keskusteluapua pidetään hyvin tärkeänä perhetyössä, sillä moni kokee saaneensa keskustelun avulla eniten helpotusta tilanteeseensa. Mikäli perhetyöntekijällä on lapsia, vertaistuki on mahdollista, kun yhteisiä kokemuksia voidaan jakaa. Neuvolan perhetyöntekijää pidetään ennemminkin kaverina

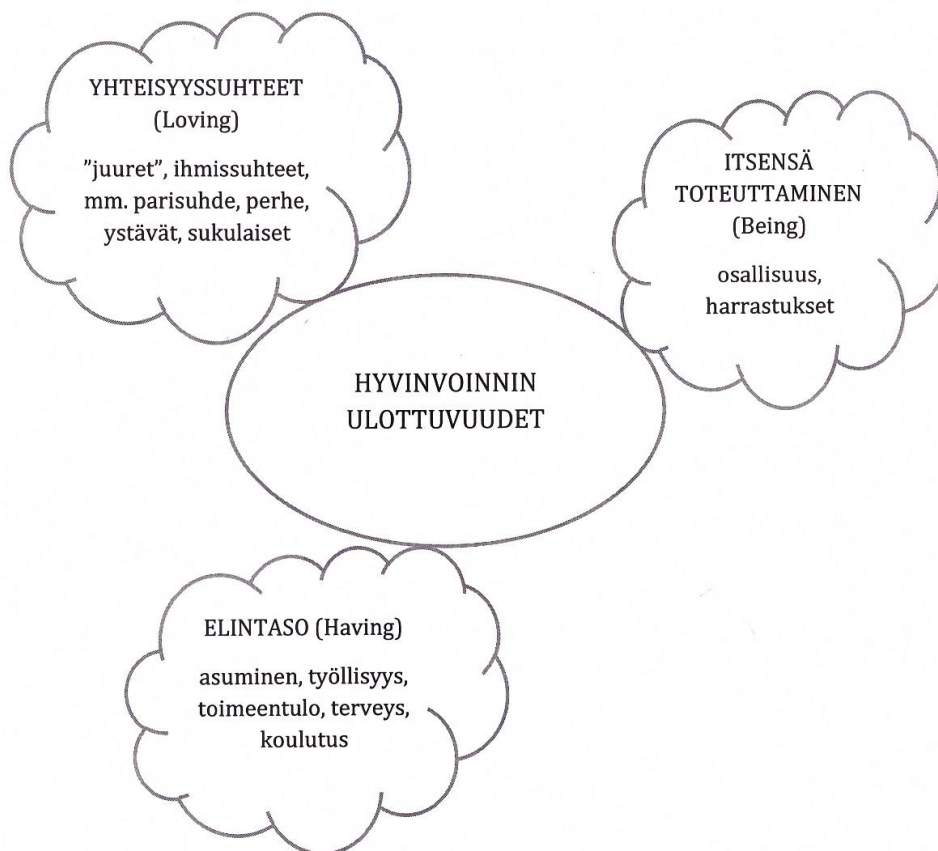
tai ”kokemuksia jakavana ammatillisena äitinä” kuin ulkopuolisena ”sossutätinä”. Oikeiden termien käyttö on vanhempien mielestä tärkeää, jotta neuvolan perhetyön asiakkuus ei leimaisi perhettä. Neuvolan perhetyötä ei pidetä kontrolloivana tukena, kuten sosiaalityö, vaan se on selvästi erillään siitä. (Rautio 2016, 116-122.)

Raution tutkimus osoitti, että varhaisen tuen saamisella on positiivisia vaikutuksia perheen elämään. Neuvolan perhetyön tarjoama tuki antaa perheelle mahdollisuuden voimaantua ja hyödyttää muutoinkin perhettä. Elämänhallinta ja hallinnan tunne kasvavat kun voimavarat lisääntyvät ja muutoksia tapahtuu positiiviseen suuntaan. Vanhempien kannustaminen edistää voimaantumista, kuten muutkin pienet teot vanhempien auttamiseksi. Myös asenteet, tietämys ja käytös voivat muuttua ja perheen hyvinvointi lisääntyä sitä kautta. Pienten tekojen merkitys voi olla yllättävän suuri. (Rautio 2016, 121-122.)

4 HYVINVOINTI

4.1 Hyvinvoinnin ulottuvuuksia

Hyvinvointi on ihmisen psyykkistä, fyysistä ja sosiaalista hyvää oloa (Tuomainen 2014). Se on käsitteenä laaja, sillä hyvinvointi koostuu monesta eri tekijästä. Yleensä hyvinvoinnin osatekijät jaetaan kolmeen ulottuvuuteen: terveyteen, materiaaliseen hyvinvointiin ja koettuun hyvinvointiin tai elämänlaatuun (THL, 2015). Hyvinvointia voidaan käsitellä yksilön tai yhteisön tasolla. Yksilön hyvinvoinnin kannalta merkittäviä tekijöitä ovat mm. onnellisuus, itsensä toteuttaminen ja sosiaaliset suhteet. Yhteisötason hyvinvointi puolestaan liittyy olennaisesti mm. elinoloihin, kuten asumiseen ja ympäristöön sekä toimeentuloon ja työllisyystilanteeseen. (THL, 2015.) Erik Allardt jakaa hyvinvoinnin elinoloihin/elintasaan (having), yhteisöön liittyviin suhteisiin (loving) ja mahdollisuuksiin toteuttaa itseään ja olla arvostettu (being). (Allardt 1976, 38.)

KUVIO 3. Hyvinvoinnin ulottuvuudet (mukaihen Allardt 1976, 38)

4.2 Voimaantuminen

Käsite voimaantuminen kuuluu elämäntaitoihin ja on osa hyvinvointia. Voimaantuminen on henkilökohtainen prosessi, joka liittyy kasvuun käsittäen mm. ihmisen oman voimantunteen kehittämisen ja kokemisen. Yleensä voimaantumisprosessin myötä itsetunto paranee, päämäärien asettaminen ja saavuttaminen helpottuu, elämän hallinnan tunne kasvaa sekä toiveikkuus tulevaisuutta kohtaan lisääntyy. Voimaantuminen ilmenee eri ihmisissä erilaisina ominaisuuksina, käyttäytymisenä, taitoina ja uskomuksina (Tuomainen 2014). Yleisesti ottaen voimaantunut ihminen kokee, että hän pystyy vaikuttamaan omaan elämäänsä, tekemään itse päätöksiä ja toimimaan elämäänsä vahvistavalla tavalla. Sosiaalialan työllä edistetään asiakkaiden voimaantumista monenlaisin keinoin. Asiakkaan tarpeiden ja lähtökohtien huomioiminen, erilaisissa elämäntilanteissa tukeminen ja elämäntaitojen vahvistaminen edesauttavat voimaantumisprosessia, joka voi tapahtua hyvinkin hitaasti. (Tuomainen 2014.)

4.3 Lapsiperheiden hyvinvointi

Perhe on yksi hyvinvoinnin osatekijöistä. Perhe-elämän myönteistä antia on hoivan antaminen ja saaminen, turvallisuus ja jatkuvuus, läheisyys ja rakkaus (Lammi-Taskula ym. 2009, 46). Lapsiperheissä hyvinvoinnin osatekijöiden yhteensovittaminen voi olla haasteellista, sillä se vaatii tasapainottelua mm. työn ja perhe-elämän välillä. Vanhempien voimavarat pitäisivät riittää mm. vanhemmuuteen, parisuhteeseen, työhön ja vapaa-aikaan. Paineilta on vaikea välttyä, sillä pikkulapsivaihe on haastava elämäntilanne ja vaatii vanhemmilta paljon. (Kettunen, Ihalainen & Heikkinen 2002, 50-51.) Perheiden hyvinvointiin vaikutetaan poliittisin keinoin, mm. lapsilisillä, neuvolatoiminnalla, perhevapailla, lasten kotihoidon tuella, päivähoito asetuksilla, perheneuvonnalla sekä -terapialla voidaan tukea lapsiperheiden hyvinvointia. (Hämäläinen & Kangas 2010, 14.)

Perhepolitiikan keinoin saavutetut palvelut, perhepoliittiset tuet, ovat lapsiperheiden tukena arjessa. Tuet koskettavat mm. lastenhoitoa, varhaiskasvatusta ja työssäkäyntiä. Ne mahdollistavat äideille ja isille vanhempainvapaat lapsen syntymän jälkeen ja mahdollisuuden hoitovapaaseen vielä vanhempainvapaan jälkeen. Perhevapailla turvataan vanhempien työssäkäyntiin liittyvät oikeudet, eivätkä vanhemmat menetä työpaikkaa lapsen syntymän tai perhevapaiden takia. (Haataja, Airio, Saarikallio-Torp ja Valaste 2016, 36.) Työssä käyvät vanhemmat kokevat usein syyllisyyttä, ja se voi vaikuttaa myös perheen hyvinvointiin. Perhepolitiikan tarjoamat tulonsiirrot, palvelut ja vapaa-oikeudet ovat

osaltaan tärkeitä asioita työn ja perheen yhteensovittamisen onnistumisen kannalta (Lammi-Taskula ym. 2009, 46).

5 ARKI

5.1 Arkilähtöisyys

Arki voidaan ymmärtää juhlan vastakohtana (Törrönen 2012, 10). Se muodostuu tavanomaisista rutiineista, jotka liittyvät mm. ravintoon, lepoon, työhön, opiskeluun, harrastuksiin ja ihmissuhteisiin. (Mielenterveystalo 2017.) Rutiinit toistuvat päivästä toiseen helpottaen arkea. Toistoista ja rutiineista huolimatta arki muuttuu jatkuvasti. Ajanhallinnan rooli korostuu, kun lähtemiset, oleminen ja tulemiset vuorottelevat jatkuvasti. (Järvinen ym. 2012, 112.) Koti on keskeinen paikka arjen kannalta, sillä se kokoaa arjen palaset yhteen. Siellä perheenjäsenet kohtaavat ja lapset saavat sieltä eväitä elämää varten, mm. arvot syntyvät kotona. Kotia pidetään myös ravinnon ja tuen lähteenä, hyvin läheisenä ja tunnepohjaisena käsitteenä. (Törrönen 2012, 10.) Arkilähtöisyys on yksi perhetyön periaatteista, sillä perhetyötä tehdään arjessa, tukien perheen toimintakykyä ja arjen hallintaa. Jokainen elää omalla tavallaan arkea ja kaikilla perheillä on omia käytänteitä arjen toteuttamiseen ja rutiineihin liittyen. (Järvinen ym. 2012, 112-116.)

Joskus totutut toimintamallit tai rutiinit voivat vaikeuttaa arkea, vaikka pääsääntöisesti rutiinien tehtävänä on helpottaa arkea. Kun arki ei suju, tilalle astuu epävarmuus. Yllättävät muutokset elämässä vaikeuttavat perheen arkea ja uhkaavat koko perheen hyvinvointia, ellei arkea saada hallintaan. Arjesta selviytyminen vaarantuu, jos arkisia askareita ja totuttuja rutiineita ei pystytä hoitamaan. (Järvinen ym. 2012, 112-116.) Rutiinit luovat turvaa, vaikka niitä pidetään usein kielteisenä asiana. Lapsi kuitenkin tuntee olonsa turvalliseksi, kun arki toistuu samalla kaavalla päivästä toiseen. (Kyrönlampi-Kylmänen 2010, 130.) Perhetyön tavoitteena on vahvistaa säännöllisyyttä ja auttaa perheenjäseniä ymmärtämään omaa arkeaan. Mikäli perhe ei näe epäkohtia arjessaan, muutoksen aikaansaaminen on hankalaa. Kun perhe ymmärtää, minkälaisia muutoksia heidän arjen sujuvuuden kannalta tarvittaisiin, voidaan asettaa yhteisiä tavoitteita ja luoda mm. uusia, parempia rutiineja. (Järvinen ym. 2012, 112-116.)

5.2 Lapsiperheen arki

Lapsiperheiden arkea reunustavat erityiset kulttuuriset ja sosiaalipoliittiset rakenteet (Repo 2009, 25). Repo kertoo tutkimuksessaan perhepolitiikan ja yhteiskunnallisen ”perhepuheen” vaikuttavan merkittävästi lapsiperheiden arkeen ja elämäntapaan. Toimeentuloa tukevat perhepoliittiset tuet kehystävät

lapsiperheiden arkea antaen perheille mahdollisuuden tehdä valintoja mm. lastenhoidon järjestämisen suhteen. (Repo 2009, 25-28.) Lastenhoito järjestetään yleensä vanhempien työelämän vaatimusten mukaan, sillä useimmat vanhemmat käyvät töissä kodin ulkopuolella. Arki rytmittyy pitkälti vanhempien työn mukaan, jakautuen arkipäiviin, viikonloppuihin, ja loma-aikoihin. Loma-aikoina yhteistä aikaa lasten ja vanhempien välillä on enemmän. (Kyrönlampi-Kylmänen 2010, 47-53.)

Lapsen hyvän arjen peruslähtökohta on, että hän kokee olevansa rakastettu ja hyväksytty sellaisena kuin hän on (Kyrönlampi-Kylmänen 2010, 150). Hyvään arkeen kuuluvat muun muassa vanhemmat, koti, rutiinit, kaverit ja leikki sekä mahdollisesti sisarukset. Vanhempien merkitys on valtavan suuri, mutta myös sisarukset ovat tärkeitä, mikäli niitä lapsella on. Kiire on tuttua kaikille lapsiperheille, mutta haitallista lapsen ja vanhemman suhteelle. Lapsi kuitenkin sopeutuu perheen elämäntapaan ja rytmiin, vaikka kaipaisi hitaampaa ja leppoisampaa arkea. (Kyrönlampi-Kylmänen 2010, 143-156.)

5.3 Elämänhallinta

Elämänhallinta käsittää ihmisen kyvyn sopeutua omaan elämäntilanteeseensa. (Forss & Vatula-Pimiä 2014, 22.) Siihen liittyy olennaisesti myös yksilön sisäiset voimavarat ja tunne siitä, että pystyy vaikuttamaan omaan elämäänsä liittyviin asioihin. (Järvinen ym. 2012, 114.) Ihmisen elämänhallinta on korkea jos hän kokee, että hän voi vaikuttaa omilla päätöksillään ja ratkaisuillaan asioihin ja siihen, mitä hänelle tapahtuu. (Tuomainen 2014.) J.P. Roos jakaa elämänhallinta -käsitteen sisäiseen ja ulkoiseen ulottuvuuteen. Sisäinen elämänhallinta on ihmisen kykyä kohdata vaikeuksia (Forss & Vatula-Pimiä 2014, 22). Siihen liittyy olennaisesti kärsivällisyys ja pitkäjänteisyys, jolloin myös pettymyksiä sietää paremmin. Ulkoinen elämänhallinta puolestaan käsittää ihmisen elintason, johon liittyy mm. tulot ja asuminen. (Forss & Vatula-Pimiä 2014, 22.) Elämänhallinnan yksi osa-alue on arjen hallinta, jolla on suuri rooli perheissä. Arjesta selviytyminen ei ole aina helppoa. Kun eteen tulee vaikeita tilanteita, on tärkeää, että pystyy säilyttämään toimintakyvyn ja normalisoimaan arjen omalla tyylillään. (Järvinen ym. 2012, 114.)

6 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

6.1 Tutkimusaihe ja tavoitteet

Opinnäytetyön aiheena on neuvolan perhetyö. Tavoitteena on selvittää, minkälaisia kokemuksia vanhemmilla on neuvolan perhetyöstä ja sen merkityksestä hyvinvoinnin kannalta. Käsittelen työssä vanhempien kokemuksia neuvolan perhetyöstä ja sen tarjoamasta tuesta arjessa. Aiheen rajaaminen neuvolan perhetyöhön oli luontevaa, sillä perhetyö itsessään on käsitteenä hyvin laaja. Sosiaali- ja terveyden huollon suuntana on panostaa yhä enemmän ennaltaehkäisevään työhön, sillä sen merkitys on alettu ymmärtää yhä paremmin. Haluan opinnäytetyölläni nostaa esille ennaltaehkäisevän perhetyön merkitystä, sillä sitä ei mielestäni ole tutkittu vielä kovinkaan paljon. Aiheeseen perehtyessäni huomasin, että opinnäytetöitä neuvolan perhetyöstä on tehty jonkun verran, mutta ensimmäinen väitöskirja aiheesta on valmistunut viime vuonna (2016.) Oli mielestäni perusteltua toteuttaa tutkimus nimenomaan hyvinvoinnin näkökulmasta, sillä neuvolan perhetyön merkitystä perheen hyvinvoinnille ei ole juurikaan tutkittu.

Tutkimuksen toimintaympäristönä toimii eräs paikkakunta Keski-Suomessa. Paikkakunta, jossa tutkimus toteutetaan, pysyy opinnäytetyössä anonyyminä. Puhun opinnäytetyössä paikkakunnan sijaan toimintaympäristöstä, jossa tutkimus toteutetaan. Toimintaympäristössä neuvolan perhetyö on toiminut sellaisenaan nyt muutaman vuoden ajan. Olen kuullut neuvolan perhetyöstä hyvää palautetta ja miettinyt, miksi se koetaan niin positiivisena asiana. Tuntuu, että se on tullut todella tarpeeseen. Samalla ihmetyttää, miksi neuvolan perhetyötä ei tarjota samanlaisessa muodossa lapsiperheille kaikissa kunnissa. Eikö ennaltaehkäisevän työn merkitystä ole ymmärretty vielä kaikkialla? Kunnilla ei ole lakisääteistä velvollisuutta järjestää neuvolapalveluita perhetyön muodossa, joten neuvolan perhepalveluita järjestetään hieman eri tavoin ja erilaisilla nimikkeillä kunnissa.

Halusin tutustua aiheeseen tarkemmin, ja sain opinnäytetyöaiheen neuvolan perhetyöstä. Tutkimus tuo esille arvokasta tietoa neuvolan perhetyön asiakkaana olevien vanhempien kokemuksista neuvolan perhetyöhön liittyen ja antaa lisää eväitä neuvolan perhetyöntekijöille heidän työssään. Opinnäytetyön kautta mahdollisesti ilmenevät kehittämistarpeet ovat tärkeitä neuvolan perhetyön kehittämisen näkökulmasta ajatellen. Opinnäytetyö antaa itselleni mahdollisuuden perehtyä syvemmin neuvolan perhetyöhön ja laajentaa omaa ammatillista osaamistani perhetyön alueella, joka on osa sosionomin työkent-

tää. Koska opinnäytetyö julkaistaan ammattikorkeakoulujen Theseus -tietokannassa, siitä voivat hyötyä myös muut sosiaalialan opiskelijat.

6.2 Tutkimusmenetelmä

Tutkimusmenetelmänä on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Laadullisen tutkimuksen lähtökohdiana on kuvailla todellista elämää ja tarkastella merkityksiä. Ihmisestä alkavat ja ihmiseen päättyvät tapahtumat, kuten ajatukset, toiminta, päämäärät ja yhteiskunnan rakenteet, muodostavat merkityskokonaisuuksia, joita tarkastellaan kvalitatiivisen tutkimuksen alueella. Kokonaisvaltaisuus onkin yksi kvalitatiivisen tutkimuksen erityispiirteistä. Tutkija ei voi pirstoa todellisuutta oman mielensä mukaan osiin, ottamatta huomioon suhteita, joita voi olla moneen suuntaan, sillä tapahtumat ovat usein sidoksissa toisiinsa ja muokkaavat toisiaan. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 160-161 ja Vilkkä 2015, 118-119.)

Laadullisen tutkimuksen tavoitteena on löytää asioita muodostaen niistä tulkintoja, joiden avulla saadaan uutta tietoa ihmisen toiminnasta tai tutkittavasta kohteesta. Tarkoituksena ei niinkään ole pyrkiä yleistykseen eikä etsiä totuutta tutkittavasta asiasta, kuten kvantitatiivisen tutkimuksen alueella. Tärkeintä on ilmiön syvällinen ymmärtäminen. (Kananen, 2008, 24-25.) Kvalitatiivisella tutkimuksella haetaan sellaista tietoa, joka ei ole välittömästi havaittavissa. (Vilkkä 2015, 120.)

Välittömän havainnon tavoittamattomissa olevat asiat ovat kuin arvoituksia, ja tutkimuksen tavoite on näiden arvoitusten ratkaiseminen tutkimuksessa. Ihmisten kuvaamien kokemusten ja käsitysten avulla luodaan johtolankoja ja vihjeitä, joiden avulla voidaan tehdä tulkintoja eli ratkaistaan arvoituksia. (Vilkkä 2015, 120).

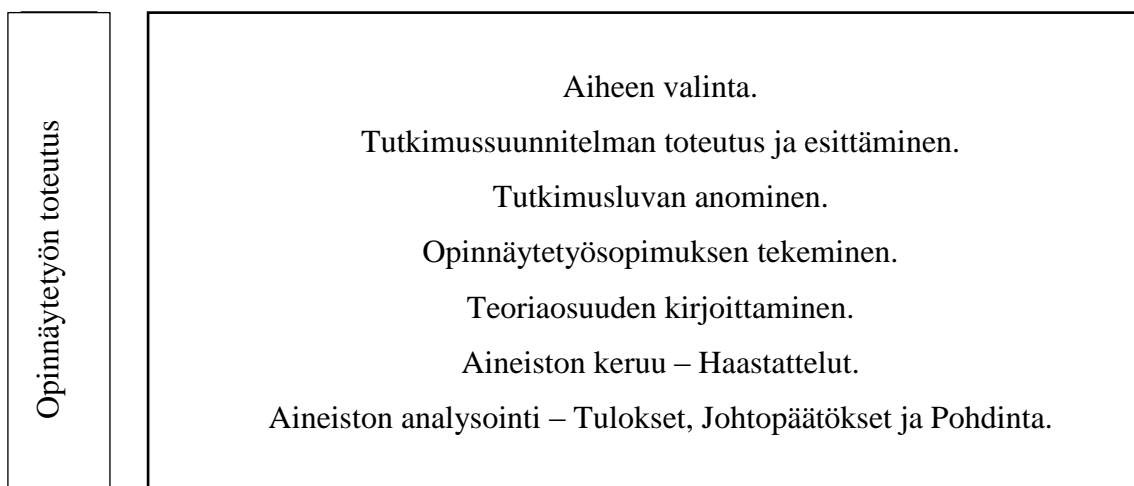
Tutkimuksen tekijän tulee täsmentää tutkimusta tehdessään, haluaako hän tarkastella tutkimuksessaan käsityksiä vai kokemuksia. Riippuen näkökulmasta, josta merkityksiä tarkastellaan, tutkimuksen tavoitteetkin ovat erilaiset. (Vilkkä 2015, 118.) Opinnäytetyöni näkökulma on nimenomaan kokemusten tarkastelu. Syvennyn tutkimuksessa kokemuksiin, joita neuvolan perhetyön asiakkailta on saamastaan ennaltaehkäisevästä palvelusta. Kokemuksia tutkimalla pyrin löytämään vastaukset asettamiini tutkimusongelmiin. Haastattelumateriaalin avulla teen tulkintoja aiheeseen liittyen, mutta tarkoitukseni ei ole yleistää tietoa.

Laadullisessa tutkimuksessa pyritään saamaan mahdollisimman paljon tietoa yhdestä havaintoyksiköstä (haastateltavasta). Haastateltavien määrä ei ole niin tärkeä tekijä tutkimuksen onnistumisen kannal-

ta, sillä kvalitatiivinen tutkimuksen tavoitteena on ymmärtää tutkittavaa ilmiötä syvällisesti. (Kananen, 2008, 24-25.) Toisin kuin kvantitatiivisessa tutkimuksessa, kvalitatiivisessa tutkimuksessa aineistoa aletaan kerätä yleensä päättämättä etukäteen tutkittavien tapausten (haastateltavien) määrää. Aineistoa kerätään niin kauan, kunnes tutkimus satureituu, eli samat asiat alkavat toistua haastatteluisissa. Aineiston voidaan ajatella olevan silloin riittävä, kun tutkimusongelman kannalta ei tule enää uutta tietoa ja samat asiat kertautuvat haastattelusta toiseen. (Hirsjärvi ym. 2009, 170-171.)

6.3 Tutkimuksen kulku

Opinnäytetyöprosessi lähti käyntiin keväällä 2017. Esittelin tutkimussuunnitelman huhtikuussa Centria-ammattikorkeakoululla järjestetyssä tutkimussuunnitelmaseminaarissa. Kun suunnitelma oli valmis, hain tutkimuslupaa. Sain luvan tutkimuksen toteuttamiseen Perusturvapalveluiden toimialajohtajalta toukokuussa 2017. Aloin työstämään opinnäytetyöni teoriaosuutta ja kirjoitin teoriaa kesän ajan. Tutustuin myös neuvolan perhetyöhön liittyviin aiempiin tutkimuksiin ja aloin valmistelevaan teema-haastattelun runkoa. Syyskuussa 2017 sain tutkimuksen saatekirjeen, haastattelulomakkeen ja lomakkeen tutkimukseen osallistumisesta valmiiksi ja opinnäytetyön työelämäohjaaja jakoi ne neuvolan perhetyön asiakkaille. Vein neuvolan aulaan palautuslaatikon, jonne tutkimukseen osallistuvat saivat palauttaa lomakkeen tutkimukseen osallistumisestaan. Lomakkeissa oli haastateltavien yhteystiedot ja olin heihin yhteydessä lokakuussa 2017. Haastattelut toteutettiin loka-marraskuun aikana. Kun aineisto oli kerätty, litteroin haastattelut ja analysoin aineiston sisällönanalyysiä käyttäen. Tutkimustulosten valmistuttua, tein niistä johtopäätöksiä ja pohdin tuloksia. Viimeistelyäni opinnäytetyön, palautin sen ohjaavalle opettajalle tarkistusta varten. Opinnäytetyö jätettiin hyväksyttäväksi joulukuussa 2017.

KUVIO4. Tutkimuksen kulku

6.3.1 Aineiston keruu

Aineiston keruumenetelmänä oli teemahaastattelu. Teemahaastattelussa on tyypillistä, että haastattelun aihepiirit eli teema-alueet ovat tiedossa, mutta kysymysten tarkka muoto ja järjestys puuttuvat (Hirsjärvi ym. 2009, 208). Teema- eli puolistrukturoitu haastattelu on hyvä, mutta ei ainoa, aineiston keruumenetelmä laadullisessa tutkimuksessa. Menetelmää käytetään paljon mm. kasvatus- ja yhteiskuntatieteen aloilla. Haastattelussa on monia etuja ja sitä pidetäänkin laadullisen tutkimuksen päämenetelmänä. Joustavuus on yksi keskeisimmistä haastattelun hyvistä puolista. Tutkijalla on mahdollisuus myönteillä haastateltavia ja edetä haastattelussa parhaaksi katsomassaan järjestyksessä. Haastattelun ei siis tarvitse noudattaa tiettyä kaavaa, jolloin myös mahdollisuuksia on enemmän. Haastattelun tärkeimpänä antina on tieto; mitä enemmän tietoa tutkittavasta asiasta saadaan, sitä parempi. Haastattelun onnistumista ajatellen, on järkevää antaa haastattelukysymykset etukäteen haastateltavalle, jotta hän saa tutustua niihin rauhassa. Silloin haastattelu etenee jouhevammin ja tietoa saadaan enemmän. (Hirsjärvi ym. 2009, 204-205, 208 ja Tuomi & Sarajärvi 2002, 74-77.)

Valitsin opinnäytetyöni aineiston keruumenetelmäksi teemahaastattelun, koska se tuntui sopivimmalta tavalta toteuttaa kyseinen tutkimus. Tarkastelen tutkimuksessa haastateltavien kokemuksia neuvolan perhetyöstä ja sen tarjoamasta tuesta. Haluan, että haastateltavat saavat vapaasti kertoa omista kokemuksistaan. Olen tehnyt haastattelurungon, joka sisältää haastattelun aikana läpi käytävät teema-alueet. Haastattelurunko on tehty ennen haastattelun toteuttamista valmiiksi ja jaettu haastateltaville, jotta he saavat tutustua siihen rauhassa ja pohtia haastattelun teema-alueita ja niihin liittyviä kysymyksiä etukäteen. En voi etukäteen tietää minkälaisia vastauksia saan kysymyksiini ja minkälaisiin aihepiireihin vastauksissa liikutaan. Tehtävänäni on käydä haastattelutilanteessa läpi etukäteen mietityt teemat, kuitenkin haastateltavaa liikaa ohjaamatta. Voin tarkentaa haastateltavalta saatavaa tietoa tarvittaessa lisäkysymyksin. Vaikka olen miettinyt haastattelurungon valmiiksi, aihepiirit käsitellään parhaaksi katsomassani järjestyksessä luontevasti keskustellen. Haastattelut nauhoitetaan, jotta voin myöhemmin litteroida ne aineiston analysointia varten. Haluan, että haastattelutilanne on mahdollisimman luonnollinen. Uskon, että keskustelua syntyy enemmän ja haastattelun antikin on runsaampi, mikäli haastateltavan ei tarvitse jännittää haastattelutilannetta.

6.3.2 Aineiston analysointi

Kerätyn aineiston analyysi, tulkinta ja johtopäätösten teko on tutkimuksen ydinasia (Hirsjärvi ym. 2009, 221). Aineiston analysointi voi tapahtua osittain samaan aikaan kuin aineiston kerääminen.

Etenkään laadullisessa tutkimuksessa aineiston analysointiprosessia ei voida välttämättä pitää erillisenä vaiheena, vaan se tapahtuu pitkin matkaa. (Hirsjärvi ym. 2009, 222.) Aloitin aineiston analysoinnin jo ensimmäisissä haastattelutilanteissa, kun tein havaintoja eri ilmiöistä. Huomasin haastatteluissa toistuvan samoja asioita, mutta tein havaintoja myös uusista asioista, joita ilmeni, kun etenin haastattelu- vaiheessa pidemmälle. Kun olin toteuttanut haastattelut, kuuntelin nauhoitukset ja kirjoitin haastattelut sanasta sanaan eli litteroin ne. Litterointi helpottaa tutkimusaineiston analysointia sekä lisää tutkijan ja aineiston välistä vuoropuhelua. (Vilka 2015, 137.)

Aineiston analysointi tapahtui tutkimuksessani sisällönanalyysiä käyttäen. Sisällönanalyysi on yksi aineiston analysoinnin tavoista, jota käytetään etenkin laadullisessa tutkimuksessa. Sen avulla eritellään tutkimusainestoa ja etsitään merkityssuhteita. Tulkinnat esitetään sanallisessa muodossa. (Vilka 2015, 163-164.) Sisällönanalyysi jaetaan aineistolähtöiseen ja teorialähtöiseen analyysiin, riippuen tutkimuksen tavoitteista. (Vilka 2015, 163-164.) Tässä tutkimuksessa käytettiin aineistolähtöistä sisällönanalyysiä, sillä se sopi tutkimuksen luonteeseen paremmin. Aineistolähtöistä analyysiä käytettäessä aineistosta etsitään toiminnan logiikkaa tai tyyppikertomusta, mikä tapahtuu tutkimusaineiston pelkistämisen avulla. Pelkistämisessä karsitaan epäolennainen tieto ja pilkotaan aineisto pienempiin osiin. Tutkimusaineisto ryhmitellään ja eri ryhmät nimetään, jolloin syntyy luokitteluja. Siten syntyneitä tuloksia ymmärretään merkityskokonaisuuksien ja teoreettisen viitekehyksen avulla. Aineistoa vertaillaan teoretietoon ja aiempiin tutkimuksiin. Tyyppikertomuksista voidaan luoda uusia narratiiveja, jotka kuvaavat tutkimustuloksia. (Vilka 2015, 163-164.) Litteroituani haastattelut, rupesin pelkistämään niitä. Karsin epäolennaisen tiedon pois ja poimin haastatteluista tutkimuksen kannalta olennaiset asiat. Alleviivasin asioita, jotka vastaavat tutkimuskysymyksiini ja rupesin luokittelemaan aineistoa. Tuloksia oli helpompi hahmottaa, kun aineisto oli pilkottu pienempiin osiin. Kun olin saanut tulokset valmiiksi, pohdiskelin vielä niitä ja tein johtopäätöksiä.

6.4 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Tutkimuksen luotettavuus (reliaabelius) tarkoittaa tulosten tarkkuutta eli mittausten kykyä antaa ei-sattumanvaraisia tuloksia ja mittaustulosten toistettavuutta (Vilka 2015, 194). Kvalitatiivisen tutkimuksen tapaan tuloksia ei yleistetä, vaan ne toimivat ilmiön ymmärtämisen apuvälineenä. (Vilka 2015, 150-151.) Tutkimuksen luotettavuuteen vaikuttavia asioita ovat mm. tutkimusotos ja mittaaminen. Hyvään kokonaisluotettavuuteen päästään silloin, kun otos käsittää perusjoukon ja mittaamisen satunnaisuus on vähäistä. (Vilka 2015, 194.) Tutkija voi lisätä laadullisen tutkimuksen luotettavuutta

kertomalla tarkasti etenkin tutkimuksen toteuttamisvaiheista, aineiston tuottamisen olosuhteista, luokitte-
telujen tekemisestä ja tulosten tulkinnasta. (Hirsjärvi ym. 2009, 232-233.) Luotettavuutta heikentävät
monet seikat, kuten vastausvirheet, väärinymmärrykset, väärin merkatut vastaukset ja tallennusvirheet.
Kun tutkimustulokset suhteutetaan muihin, aiempiin tutkimustuloksiin, voidaan arvioida tulosten luo-
tettavuutta ja mahdollisten virheiden syitä. (Vilka 2015, 194.) Tutkimuksen luotettavuutta ja päte-
vyyttä on arvioitava jollain tavalla, sillä tutkimustoiminnassa halutaan välttää virheitä. (Tuomi & Sara-
järvi 2002, 131.)

Paikkakunta, jossa tutkimus toteutettiin, pysyy opinnäytetyössä anonyyminä. Päädyin ratkaisuun eetti-
sistä syistä; koska opinnäytetyö on julkinen ja kaikkien halukkaiden luettavissa theseus.fi -sivustolla,
halusin varmistaa, ettei tutkimukseen osallistuvien henkilöllisyys ole tunnistettavissa. Tutkimukseen
eettisyyteen liittyy myös muita tutkimuksen toteuttamisessa huomioituja seikkoja. Kerroin neuvolan
perhetyön asiakkaille jaetussa saatekirjeessä tarkasti tutkimuksen kulusta ja siihen liittyvistä asioista,
jotta haastateltavat tietäisivät etukäteen mihin ovat ryhtymässä. Korostin haastateltaville vaitiolo- ja
salassapitovelvollisuuttani. Haastateltavien anonymiteetti on tärkeää, ja korostin, ettei tutkimukseen
osallistuvien nimiä tuoda esille missään opinnäytetyön vaiheessa. Kerroin rehellisesti haastateltaville,
että tarvitsen heidän yhteystietojaan ainoastaan haastatteluajankohdan sopimista varten. Mainitsin saa-
tekirjeessä myös nauhoitukseen liittyvistä seikoista, sillä uskon sen lisäävän tutkimuksen luotettavuut-
ta. Ajattelin, että haastateltavien on mielekkäämpää osallistua tutkimukseen, kun he tietävät miksi
haastattelut nauhoitetaan ja että nauhoitukset tuhotaan heti tulosten valmistuttua. Pyysin haastateltavil-
ta kirjallisen suostumuksen tutkimukseen osallistumisesta lomakkeella, jonka he palauttivat sille varat-
tuun laatikkoon neuvolan aulaan. Näin saatoin olla varma haastateltavien halukkuudesta osallistua tut-
kimukseen. Koska tutkimukseen osallistuminen oli vapaaehtoista, annoin haastateltaville myös mah-
dollisuuden perua haastattelu tai keskeyttää osallistuminen syytä ilmoittamatta koska tahansa.

7 TULOKSET

Tutkimukseen osallistui viisi neuvolan perhetyön asiakasperhettä. Tutkimukseen osallistuneiden ikää, sukupuolta tai lapsien määrää ei eritellä tarkemmin, jotta haastateltavien anonyymiyys säilyy. Myös paikkakunta, jossa tutkimus toteutettiin, pysyy opinnäytetyössä anonyyminä. Tutkimustuloksia käsitellään teemoittain, jotka liittyvät tuen tarpeisiin, neuvolan perhetyön toteuttamiseen, neuvolan perhetyön tarjoamaan tukeen ja kehittämisehdotuksiin. Tulosten käsittelyn apuvälineenä käytetään paljon suoria lainauksia, jotka mielestäni kuvaavat parhaiten haastateltavien kokemuksia.

7.1 Vanhempien kokemuksia neuvolan perhetyöstä

Kaikki tutkimukseen osallistuneet elivät pikkulapsiaikaa, heillä oli kotona alle kouluikäisiä lapsia. Suurin osa haastateltavista kertoi elävänsä aika kiireistä arkea. Haastateltavat kokivat tarvitsevansa tukea arjen pyörytykseen, sillä siinä on paljon työtä. Osalla haastateltavista oli pieni vauva. Haastattelussa ilmeni, että neuvolan perhetyön merkitys korostuu etenkin vauva-aikana, jolloin arki on erityisen haasteellista. Ensimmäisen lapsen syntymä on suuri mullistus ja silloin voi ilmentyä monenlaisia tuen tarpeita. Uuteen elämäntilanteeseen sopeutuminen vie aikaa ja vaatii totuttelemista. Useimmat haastateltavat kertoivat tarvitsevansa apua yksinkertaisiin käytännön asioihin, kuten tiskien, pyykkien ja ruuan laittoon sekä lasten hoitoon ja kasvatukseen. Myös henkistä tukea, etenkin keskustelua pidettiin erittäin tärkeänä.

Arjessa yhtäkkiä kasaantu niitä arkisia asioita. Mulla oli alussa semmonen, ku lapsi synti, että niinni semmonen paniikki, että mun pitää yhen päivän aikana ehtiä kaikki tekemään, että voi ei. Se oli jotakin semmosta aivan utopistista.

No nehän oli just niitä, kun on kädet täynnä töitä. Halus pikkusen niinku jotaki muutaki tehdä ku koko ajan tiskata ja pestä pyykkiä ja siivota. Ja sitte ku sitä on niin paljon sitä työtä, että ei sitä ees ehi tekemään kaikkea.

Neuvolan perhetyöntekijä toteuttaa työtään kotikäynneillä, joita toteutettiin tutkimukseen osallistuneiden perheissä vaihtelevasti. Neuvolan perhetyöntekijä kävi kotikäynnillä suurimmassa osassa haastateltavista perheistä noin kerran viikossa, joskus jopa kaksi kertaa. Käyntikertoja saattoi olla myös harvemmin, esim. joka toinen viikko tai kerran kuukaudessa. Haastatteluista ilmeni, että käyntikerrat ovat

yleensä tiheimmillään odotus/vauva-aikana, kun taas lasten ollessa isompia käyntikertoja on harvemmin. Haastatteluissa nousi esille, että kotikäynneillä tehdään kaikenlaisia arkisia askareita. Perhetyöntekijä osallistuu perheen arkeen ja keskustelee vanhempien kanssa monenlaisista asioista. Kaikki haastateltavat keskustelivat paljon perhetyöntekijän kanssa. Osa haastateltavista kertoi myös kyselevänsä neuvolan perhetyöntekijältä vinkkejä mm. lasten kasvatukseen ja arjen pulmiin liittyen. Lähes kaikki haastateltavat kertoivat, että kun perhetyöntekijä tulee kotikäynnille, hän on paljon lasten kanssa. Perhetyöntekijä mm. lukee ja leikkii, lähtee ulkoilemaan ja touhuilee lasten kanssa usein jotain sellaista mukavaa, mitä vanhemmat eivät kerkeä tehdä. Perhetyöntekijä auttaa jonkun verran perheitä myös kotitöissä, hän saattaa esimerkiksi laittaa ruokaa, tiskata tai auttaa pyykkien laittossa.

Huomattava apu vaikka sillon, ku on ite ollu viimesillään raskaana ja sitte ku vauva on syntyny ni pitkän aikaa. Oon monesti sanonukki, että se on pelastanu minut.

Kyllä siinä saa itekki jonkunlaista semmosta ku saa keskustella sen perhetyöntekijän kanssa. On se mun mielestä kyllä tosi hyvä, että tännekkä on tullu, et on semmonen mahdollisuus.

Saan aina apua siihen arkeen ja kotitöihin ja lasten hoitoon ja sitten ku yksin tässä on enimmäkseen päivät lasten kanssa, ku mies on paljon töissä, ni kyllähän siitä on paljon hyötyä.

Neuvolan perhetyöntekijän ominaisuuksia kysyessä sain monenlaisia vastauksia. Päällimmäisenä nousi ajatus, että perhetyöntekijän tulee olla semmoinen, joka kunnioittaa perhettä. Moni sanoi, että perhetyöntekijän pitää ottaantua perheen arkeen ja tarttua monenlaiseen toimeen. Hyvänä asiana nähtiin myös se, että perhetyöntekijä kyselee sopivassa määrin miten toimitaan. Toisaalta oltiin myös sitä mieltä, että perhetyöntekijän pitää olla semmoinen, ettei joka asiaa tarvitse alkaa neuvomaan, vaan perhetyöntekijä osaa toimia myös oma-aloitteisesti. Erilaisia ihmissuhdetaitoja pidettiin tärkeinä ominaisuuksina, sillä neuvolan perhetyöntekijän pitää osata lukea tilanteita ja nähdä missä on suurin avun tarve. Haastatteluissa korostui myös perhetyöntekijän avoimuus sekä rehellisyys ja luotettavuus. Neuvolan perhetyöntekijän pitää olla välitön ja helposti lähestyttävä ihminen, jotta hänelle uskaltaa puhua omista asioista. Kaikki haastateltavat toivat myös esille lasten kanssa toimeen tulemisen. Kaikkea lasten hoitoon liittyvää osaamista pidettiin tärkeänä.

Kunnioittaa perhettä, eikä tuu jotenki niinku ylhäältäpäin sanelemaan perhettä, että miten täällä pitäis toimia.

Kyselee ja sitte toisaalta taas toimii. Semmonen, joka on tilanteen tasalla heti, että missä tässä nyt on se suurin tarve.

Semmonen, joka lapsien kans tulee toimeen ja osaa vähän lukea tilanteita ja ihmisiä.

Vuorovaikutus neuvolan perhetyöntekijän kanssa koettiin poikkeuksetta hyväksi. Haastatteluista ilmeni, että yhteistyö on ollut helppoa. Hyvänä koettiin, se että perhetyöntekijään on pystynyt ottamaan suoraan puhelimella yhteyttä, soittaen tai tekstiviestillä. Kaikki haastateltavat sanoivat, että heillä käynyt perhetyöntekijä on ollut juuri sellainen kuin pitääkin. Että perhetyöntekijä on onnistunut hyvin työssään. Moni kertoi vuorovaikutuksen perhetyöntekijän kanssa toimineen hyvin. Haastateltavat kokivat, että he ovat voineet keskustella perhetyöntekijän kanssa luontevasti. Luottamuksen rakentuminen on myös onnistunut, eikä ole tarvinnut pelätä, että perhetyöntekijä kertoisi asiakkaiden asioista muualle. Lähes kaikki haastateltavat nostivat esille yhteiset kahvi- tai ruokahetket perhetyöntekijän kanssa. Ne ovat olleet tärkeä osa sosiaalista kanssakäymistä ja arjen jakamista.

Kyl se on ihan poikkeuksetta ollu tosi hyvä, et oon kyl tosiaan tykänny. On ollu helppo tehdä yhteistyötä.

Perhetyöntekijältä se on onnistunu, että on ollu semmonen ihminen, rauhallinen ja asiallinen, kuunnellu hyvin asioita ja ehkä antanu niitä omia näkövinkkeleitä tilanteisiin ja asioihin, että miten ehkä kannattaa tehdä.

Haastatteluista ilmeni, että neuvolan perhetyöhön oltiin pääosin tyytyväisiä. Sitä toivottiin, että perhetyötä mainostettaisiin vieläkin enemmän, jotta kaikki perheet tulisivat todella tietoisiksi neuvolan perhetyöstä. Ja, että perheille tehtäisiin selväksi, että neuvolan perhetyön tarjoama tuki on nimenomaan ennaltaehkäisevää. Ettei tarvitse olla mitään kovin isoja ongelmia ennen kuin neuvolan perhetyötä voi hakea. Eräs haastateltava nosti esille myös sen, ettei neuvolan perhetyössä olla lastensuojelun asiakkaana. Ennaltaehkäisevän tuen tärkeyttä korostettiin ja toivottiin, että ennaltaehkäisevää työtä olisi vielä enemmän. Osa koki, että neuvolan perhetyö keskittyy pitkälti odotus-/vauva-ajan työskentelyyn. Haastatteluissa nousi esille myös se, että vaikka vauva-aika on uuvuttavaa, väsymys voi tulla muulloinkin ja tukea arkeen voi tarvita, vaikkei olisikaan pientä vauvaa. Eräs haastateltavista toivoi, että tukea tarjottaisiin enemmän muulloinkin kuin vauva-aikana. Esimerkiksi lastenneuvolassa voitaisiin kiinnittää enemmän huomiota äidin hyvinvointiin ja kysellä äidin kuulumisia. Yksi haastateltavista nosti esille myös sen, että tukea voisi olla tarjolla myöhemminkin, virka-ajan ulkopuolella.

7.2 Neuvolan perhetyön merkitys hyvinvoinnin kannalta

Kaikkien haastateltavien mielestä perhetyöstä on ollut paljon hyötyä. Haastateltavat kertoivat omia kokemuksiaan siitä, miten neuvolan perhetyö on edistänyt perheen hyvinvointia ja miten se on vastannut tuen tarpeisiin. Useimmat haastateltavista toivat esille omaan jaksamiseen saadun tuen. Kaikki haastateltavat kokivat, että kun arkeen saa apua ja tukea, se auttaa jaksamaan.

Se on ollut hyvä tuki siinä arjessa jaksamiseen, vaikka ne on semmosia pieniä simppeleitä juttuja.

Lähestyin aihetta kyselemällä haastateltavien kokemuksia omasta hyvinvoinnistaan. Useimmat haastateltavista kokivat voimavaransa kohtalaisiksi ja kertoivat olevansa aika väsyneitä/uupuneita. Osa puolestaan koki voivansa tällä hetkellä ihan hyvin. Haastateltavat elivät kiireistä pikkulapsiarkea. Kaikilla haastateltavilla oli vähintään yksi alle kouluikäinen lapsi. Moni koki arjen olevan ajoittain melko kaoottista, etenkin jos lapsia on useampi. Haastatteluissa nousi esille neuvolan perhetyön merkitys hyvinvoinnin kannalta. Lähes kaikki haastateltavat kertoivat olleensa väsyneempiä ennen perhetyön aloittamista. Toisaalta monelle oli hankalaa tunnistaa, mistä mikäkin johtuu. Moni sanoi, ettei osaa kertoa perhetyön aikana tapahtuneista konkreettisista muutoksista, sillä perhetyö on jatkunut niin pitkään. Kun neuvolan perhetyö on aloitettu, elämäntilanne on saattanut olla muutenkin erilainen kuin tällä hetkellä. Neuvolan perhetyö ei aina ole ollut välttämättä myöskään ainoa tukimuoto, riippuen perheen tilanteesta.

Sillon ku ei vielä ollut perhetyöntekijää, koin että tähän on pakko saada jotakin tai sitten itellä oli semmonen pelko, että tai sitten tää levähtää tää koko homma täällä.

Kyl sen heti huomasi, et kyl siitä apua oli, sit ku se alkoi käymään. Et ku tiedostaa, et jotain apua siihen arkeen saa ja sit ku se konkretisoituu, ni kyllä se jonkun verran on varmaan vaikuttanut siihen omaankin hyvinvointiin.

Se antaa sellasta virtaa taas jaksaa uusiin asioihin, vaikka ne on semmosia pieniä asioita, mut hyvin tärkeitä.

Sillon ennenku meillä on käynyt perhetyöntekijä, ni on ollut tosi haasteellista, että siinä on monta tekijää. Ei ainoastaan toi perhetyö niinku ollut pelkästään siinä sitte että voi taas hyvin. Mutta se on ollut suurena apuna, että saa tänne, tavallaan seki, että saa ihan vieraan aikuisen tänne, ni se on välillä paras ratkaisu.

Haastatteluissa ilmeni, että neuvolan perhetyöllä on positiivinen vaikutus perheen hyvinvointiin. Jo pelkkä tietoisuus siitä, että neuvolan perhetyötä on mahdollista saada, tuo helpotusta. Lähes kaikissa haastatteluissa nousi esille tietoisuuden merkitys. Se, kun tietää, että tukea arkeen on saatavilla, että neuvolan perhetyöntekijä on käytettävissä, auttaa jaksamaan. Moni sanoi, että parasta neuvolan perhetyössä on se, että sitä ylipäättään saa, että kunta on järjestänyt kaikille lapsiperheille mahdollisuuden saada ennaltaehkäisevää perhetyötä. Sitä pidettiin hyvin tärkeänä, että on käytettävissä ihminen, jonka kanssa voi jakaa niitä arjen asioita. Neuvolan perhetyötä ei pidetty niinkään itsestään selvänä asiana, vaan haastatteluista kävi ilmi, että haastateltavat osasivat todella arvostaa sitä. Positiivisena koettiin myös neuvolan perhetyön saamisen helppous. Kun ei tarvitse tehdä monimutkaisia hakemuksia ja odotella kuukausia, että apua saa. Riittää, kun soittaa neuvolan perhetyöntekijälle ja pyytää apua.

Se, että mä tiän, että se on tulossa, ni tuntuu, että kyllä mä nyt vielä muutaman päivän jaksan.

Se on niin helppo saaha, ettei tarvi tehdä mitää pitkiä monimutkasia hakemuksia ja odotella monta kuukautta et sitä apua saa. Kuitenkin varmaan ihmisillä aika iso kynnys lähtee pyytää apua, et se on kiva et se on tehty tolle niinku matalaks se kynnys et sitä saa täällä.

Erityisesti äidin hyvinvoinnin merkitys korostui haastatteluissa. Useampi haastateltava oli sitä mieltä, että silloin kun äiti voi hyvin, todennäköisesti myös muu perhe voi hyvin. Moni ajatteli neuvolan perhetyön vaikuttavan eniten juuri äidin hyvinvointiin ja sitä kautta myös lasten/puolison hyvinvointiin. Kaikki haastateltavat kokivat, että neuvolan perhetyöstä saa voimavaroja, jolloin lasten kanssa jaksaa touhuta paremmin. Myös kotihommiin ja muihin osaa suhtautua erilailla, kun saa välillä hengähdystaukoja. Kaikki haastateltavat pitivät oman hyvinvointinsa kannalta erittäin tärkeänä, että saa sopivasti omaa aikaa ja pääsee välillä hetkeksi irti kotoa. Moni sanoi, että neuvolan perhetyö onkin juuri niiden hengähdystaukojen kautta edistänyt omaa hyvinvointia. Kun saa hetken levähtää. Neuvolan perhetyöntekijän antamaa työpanosta pidettiin ylipäättään tärkeänä hyvinvointia edistävänä tekijänä. Kun arki pyörii ja saadaan tehtyä erilaisia arjen askareita, perheen hyvinvointi lisääntyy.

Ku se käy täällä ni äiskäki on pirteempi ja jaksaa olla ehkä kärsivällisempi ja lasten kanssa touhuta enempi. Et kyllähän se vaikuttaa todella paljon siihen, että ei oo semmonen olo, että pitäs yksin pärjätä tässä.

Parastahan on ollu just se, ku arki on aina välillä semmosta puurtamista, että ties aina, että tuolloin se tulee, et sillen mä saan vähäsen hengähtää.

No just nää arjen askareet, että saahaan niitä tehtyä. Tuntuu mukavalta, ku se vaan on elämä sitä, että sun pittää syyä ja pyykätä ja näinni

Vertaistuen merkitys nousi myös esille haastatteluissa. Kaikki haastateltavat kokivat keskustelun perhetyöntekijän kanssa erittäin tärkeänä. Se, että saa jakaa niitä arjen asioita jonkun toisen kanssa, lisää hyvinvointia. Perhetyöntekijän kokemusta pidettiin positiivisena asiana, samoin kuin häneltä saatuja neuvoja ja vinkkejä. Osa haastateltavista koki, että ulkopuolisen tuen saaminen perheeseen on välillä paras ratkaisu. He olivat sitä mieltä, että perheen asioista on helpompi puhua vieraalle aikuiselle.

Et sillä on semmosta henkistäkin vaikutusta että saa semmosta vertaistukee. Ja sitte ku perhetyöntekijälläki on antaa semmosia hyviä neuvoja. Että on ehkä nähny monenlaista, et on kokemusta. Osaa kohdata oikealla tavalla.

Neuvolan perhetyöntekijän tekemät kotikäynnit koettiin mukavina. Ne ovat monelle haastateltavalle sellaisia hengähdystaukoja, jolloin he saavat hetken levähtää. Osa haastateltavista toi esille myös ilon; heidän mielestään neuvolan perhetyö tuo paljon iloa perheeseen. Lähes kaikki haastateltavat kertoivat lasten aina odottavan perhetyöntekijän käyntejä. He sanoivat, että perhetyöntekijä otetaan hyvin vastaan, lapset ovat iloisia ja itsekin on silloin hyvällä tuulella. Moni haastateltava kertoi, ettei kotikäyntiä tarvitse lainkaan jännittää eikä niiden vuoksi stressata. Haastatteluissa nousi esille, että perhetyöntekijän voi ottaa vastaan sellaisessa tilanteessa, mikä kotona milloinkin on. Ei tarvitse esittää mitään.

Alkuun ehkä oli tietty vähän ennenku tutustu paremmin, ni saatto jännittää et mitenköhän nyt, et pitäskö paikat olla tip top, mut kyl siihen äkkiä opi aattelemaa, et jos mää apua pyydän, ni kyllä se tavallaan saa näkyä, et en mää sitä ressa. Kyllä mää koen, että ne on semmosia voimaannuttavia, ku saa ite levätä ja saa sitte voimia siihen arkeen.

Semmonen voimaannuttava, tuo lisää energiaa. Kun perhetyöntekijä on käynny täällä, mä saan siitä hirveesti virtaa, että kun hän on käynny täällä niin mulle tulee semmonen virtapiikki, että saatan hirveesti touhuta täällä. Kun on saanu keskustella ja apua niin siitä saa taas hirveesti voimia.

Lapsetkin on tosi ilosia, kun hän tulee tänne ja sitte itekki on varmaa aika lepposalla tuulella yleensä silloin ku se on täällä ku tietää, että on helpompaa ja tietää että voi tehdä mitä haluaa ja näin. Sen jälkeen kyllä aina kiittelee, ku hän lähtee, että kiitos, tästäpä on mukava jatkaa, ku on saatu näitä asioita eteenpäin ja hommia tehtyä.

Kaikki haastateltavat kokivat neuvolan perhetyön tuovan helpotusta heidän arkeensa. Neuvolan perhetyöllä oli valtava merkitys tutkimukseen osallistuneille perheille. Eräskin haastateltava kuvaili perhetyöntekijän olevan ikään kuin varamummo. Kaikki haastateltavat olivat sitä mieltä, että neuvolan perhetyö on tullut todella tarpeeseen. He sanoivat, että se on ollut heille tärkeä tukimuoto. Haastatteluissa nousi esille myös se, että jos tällaista tukea ei olisi tarjolla, mitä sitten. Perheiden olisi haastava miettiä, mistä saisi he saisivat apua. Haastatteluissa nousi myös esille rutiinien merkitys arjen sujuvuuden kannalta. Useampi haastateltava korosti rutiinien merkitystä myös lapsen hyvinvoinnin kannalta; rutiinit tuovat turvaa. Rutiinit nähtiin tärkeänä osana arjenhallintaa, ilman niitä arki ei oikein suju. Selkeä rytmi ja aikataulut ovat myös tärkeitä, jotta arki pyörii hyvin. Neuvolan perhetyöllä on tärkeä rooli haastatteluun osallistuneiden perheiden arjessa. Neuvolan perhetyö on monen kohdalla lisännyt arjen hallintaa, mikä koettiin tärkeänä arjen sujuvuuden kannalta.

Jotenkin niinku aattelee, että jos jotkut asiat roikkuu ni sinä päivänä mä saan tehtyä ne. Se on vähän niinku semmonen nollauspiste silloin, ku se perhetyöntekijä tulee. Sen merkitys on niinku nollaja, että tilanne rauhotetaan ja nollataan kaikki, että sitten taas jatketaan.

Oon ehkä enemmän osannu priorisoida sitä arjen hallintaa. Nyt ku perhetyöntekijä on käyny ni oon alkanu ottaa ihan lunkisti, että yhtenä päivänä teen vaikka noi pyykkiasiat ja siinä sitte sivussa jossain välissä tiskaan astiat, ja et on tullu semmonen järjestelmällisyys siihen arkeen.

Suurin osa haastateltavista oli sitä mieltä, että neuvolan perhetyön tarjoama tuki on riittävää. Moni koki, että neuvolan perhetyö on vastannut tuen tarpeisiin ja apua on saatu niihin asioihin, joihin sitä on haettukin. Osa haastateltavista oli sitä mieltä, että olisi välillä tarvinnut tukea enemmänkin. Esimerkiksi silloin, jos tuli jotain yllättävää, kuten sairastuminen. Toisaalta ajateltiin, että jos tukea tarvitsee vielä enemmän, on sitä haettava jostain muualta.

8 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkimuksen tarkoituksena oli tutkia neuvolan perhetyön asiakkaiden kokemuksia neuvolan perhetyöstä ja sen tarjoamasta tuesta arjessa. Tutkimus toteutettiin eräällä paikkakunnalla Keski-Suomessa. Tutkimusaineisto kerättiin laadullisen tutkimuksen menetelmin, teemahaastattelua käyttäen. Haastateltiin yhteensä viittä neuvolan perhetyön asiakkaana olevaa vanhempaa. Aineisto analysoitiin aineistolähtöistä sisällönanalyysia käyttäen.

Tutkimukseen osallistuneilla vanhemmilla oli positiivisia kokemuksia neuvolan perhetyöstä ja sen tarjoamasta tuesta. Neuvolan perhetyö koettiin matalan kynnyksen palveluksi. Kaikki tutkimukseen osallistuneet olivat sitä mieltä, että neuvolan perhetyöstä on ollut paljon hyötyä. Useimmat haastateltavat toivat esille omaan jaksamiseen saadun tuen. Kaikki olivat yhtä mieltä siitä, että kun arkeen saa apua ja tukea, se auttaa jaksamaan. Lähes kaikki haastateltavat kertoivat olleensa väsyneempiä ennen perhetyön aloittamista. Toisaalta monelle oli hankala tunnistaa, mistä mikäkin johtuu. Neuvolan perhetyön aikana tapahtuneita konkreettisia muutoksia oli vaikea nimetä, vaikka moni sanoi huomanneensa heti, kun perhetyö alkoi, että siitä on paljon hyötyä. Neuvolan perhetyöhön oltiin pääosin tyytyväisiä. Suurin osa haastateltavista oli sitä mieltä, että neuvolan perhetyön tarjoama tuki on riittävää.

Neuvolan perhetyöllä oli valtava merkitys perheen hyvinvoinnin kannalta; sen koettiin edistävän monella tavalla perheen hyvinvointia. Jo pelkkä tietoisuus siitä, että neuvolan perhetyötä on mahdollista saada, tuo helpotusta. Kun ei tarvitse tuntea olevansa yksin. Neuvolan perhetyö lisää ennen kaikkea jaksamista ja keventää vanhempien kuormaa. Vertaistuen merkitys on myös erittäin tärkeä. Se, että saa jakaa niitä arjen asioita jonkun toisen kanssa, lisää hyvinvointia. Myös neuvolan perhetyöntekijän antamat neuvot ja vinkit, ja ulkopuolisen tuen saaminen perheeseen vaikuttavat positiivisesti perheen hyvinvointiin. Haastatteluissa korostui etenkin äidin hyvinvointi. Neuvolan perhetyön vaikuttaa eniten juuri äidin hyvinvointiin ja sitä kautta myös lasten/puolison hyvinvointiin. Neuvolan perhetyöntekijän kotikäynnit mahdollistavat vanhemmille hengähdystaukoja arjessa, jolloin saa hetken levähtää. Neuvolan perhetyöstä saa lisää voimavaroja, se voimaannuttaa vanhempia. Neuvolan perhetyö tuo myös paljon iloa perheeseen, niin lapsille kuin vanhemmille. Neuvolan perhetyöntekijän antama työpanos on merkittävä hyvinvointia edistävä tekijä: kun arki pyörii normaalisti ja erilaiset arjen askareet saadaan

tehtyä, perheen hyvinvointi lisääntyy. Neuvolan perhetyöllä on suuri rooli perheen arjessa, se tuo helpotusta arkeen. Neuvolan perhetyö lisää myös arjenhallintaa ja arjen sujuvuutta.

9 POHDINTA

Tutkimuksen tavoitteena oli löytää vastauksia siihen, minkälaisia kokemuksia vanhemmilla on neuvolan perhetyöstä ja sen merkityksestä hyvinvoinnin kannalta. Sain mielestäni hyviä vastauksia asettamani tutkimuskysymykseen. Haastatteluissa käytiin läpi teema-alueet neuvolan perhetyöhön, arkeen ja hyvinvointiin liittyen, mikä oli mielestäni onnistunut ratkaisu. Halusin tarkastella aihetta erityisesti hyvinvoinnin näkökulmasta ja sainkin mielestäni paljon vastauksia siihen, minkälainen merkitys neuvolan perhetyöllä on perheen hyvinvoinnin kannalta. Arjen näkökulman huomioon ottaminen oli myös mielestäni tärkeää, sillä neuvolan perhetyötä tehdään nimenomaan perheen arjessa.

Lastensuojelulain mukaan ehkäisevän lastensuojelun tavoitteena on muun muassa edistää perheen hyvinvointia. Ennaltaehkäisevän perhetyön tavoitteisiin on tutkimustulosten perusteella päästy tutkimuksen toimintaympäristössä hyvin, sillä neuvolan perhetyön koettiin edistävän hyvinvointia monin tavoin. Tutkimustulokset vahvistavat aiempia neuvolan perhetyöhön liittyviä tutkimustuloksia ja tuovat esille arvokasta tietoa neuvolan perhetyöhön liittyvistä kokemuksista. Kokemusten esille tuominen on mielestäni erittäin tärkeää, ja se olikin tässä laadullisessa tutkimuksessa merkittävässä roolissa. Ihmettelen toisaalta, että haastateltavilla oli niinkin positiivisia kokemuksia saamastaan palvelusta, negatiivisia asioita ei haastatteluissa juuri ilmennyt. Mietin voiko se vaikuttaa tutkimuksen luotettavuuteen; ovatko haastateltavat uskaltaneet kertoa rehellisesti kokemuksistaan tai jättäneet huonot kokemukset kokonaan kertomatta. Ainoastaan yhdellä haastateltavalla oli jonkinlaista negatiivista sanottavaa. Toisaalta, aistin haastattelutilanteissa, että haastateltavat olivat tyytyväisiä ja puhuivat minulle avoimesti asioistaan. Useimmat sanoivatkin neuvolan perhetyön tuovan paljon iloa heidän perheeseen.

Haastateltavia olisi voinut olla enemmänkin, mutta mielestäni haastateltavien määrä oli riittävä opinnäytetyön kokoiseen tutkimukseen. Huomasin, että samat asiat alkoivat toistua eli tutkimus saturoitua, kun olin tehnyt useamman haastattelun. Kyllä haastatteluissa ilmeni aina joitain uusiakin asioita, mutta ne eivät olleet tutkimusongelman kannalta oleellisia. Jo muutama haastattelu riitti saamaan samansuuntaiset tulokset kuin aiemmissa aiheeseen liittyvissä tutkimuksissa. Vaikka haastatteluita olisi ollut puolet enemmän, en usko että tutkimustulokset olisivat olennaisesti muuttuneet.

Tutkimusprosessi oli mielenkiintoinen. Prosessi kesti kokonaisuudessaan lähes vuoden. Rupesin pohtimaan aihetta opinnäytetyölleni jo syksyllä 2016, mutta tutkimusprosessi lähti varsinaisesti käyntiin keväällä 2017, kun sain opinnäytetyöaiheen neuvolan perhetyöstä. Monien vaiheiden kautta sain opinnäytetyön valmiiksi loppuvuodesta 2017. Tutkimusprosessi oli opettavainen monessa mielessä. Teoriaan perehtyminen antoi paljon tietoa perhetyön taustatekijöistä sekä asetuksista ja laeista, jotka ohjaavat sen toteuttamista. Yllätyin, ettei neuvolan perhetyön toteuttamisesta määritellä kovinkaan tarkasti laissa, vaan sen toteuttamista ohjaavat pikemminkin suositukset, jotka ilmenevät vuonna 2004 julkaisussa lastenneuvolaoppaassa. Lähdekirjallisuutena käytin ehkä liiankin paljon oppikirjoja, mutta se johtui siitä, että oli haasteellista löytää muualta teoriaa nimenomaan neuvolan perhetyöstä. Teorian puutteen syynä lienee se, että neuvolan perhetyö on verrattain uusi työmuoto/nimike, jota toteutetaan vaihtelevasti kunnissa. Tutkimustietoa neuvolan perhetyöstä ei ollut mielestäni kovinkaan paljon tarjolla, ja koin ettei aiheeseen liittyviä opinnäytetöitä ollut aiheellista nostaa esille työssäni, joten käytin aiempiin tutkimuksiin perehtyessäni lähinnä Raution väitöskirjaa (2016) sekä joitakin muita lähteitä.

Olisikin erittäin tärkeää tehdä neuvolan perhetyöstä laajempi tutkimus, joka kattaisi esimerkiksi koko Suomen. Mielestäni olisi aiheellista selvittää, missä kaikkialla neuvolan perhetyötä järjestetään kotikäyntien muodossa, ja onko sitä ylipäättään tarjolla kaikissa kunnissa. Neuvolan perhetyön järjestämisestä pitäisi velvoittaa kuntia lakien kautta vielä tarkemmin. Moni neuvolan perhetyötä saanut koki, ettei pärjäisi ilman saamaansa tukea. Haastatteluissa nousi esille se, että jos neuvolan perhetyötä ei olisi tarjolla, niin mitä sitten? Mistä perheet saisivat apua? Mieleeni nousi kysymys, miten niissä kunnissa pärjätään, joissa tällaista neuvolan perhetyötä ei kenties ole tarjolla. Ennaltaehkäisevään työhön panostaminen on mielestäni erittäin tärkeää. Epäilen, että jos neuvolan ennaltaehkäisevää perhetyötä ei tarjottaisi lapsiperheille, perheet voisivat paljon huonommin ja lastensuojelun tarve saattaisi lisääntyä.

Tutkimuksen myötä vahvistui käsitykseni siitä, että neuvolan perhetyö on tullut todella tarpeeseen. Kaikki haastateltavat kehuivat palvelua ja kokivat erittäin hyvänä asiana, että neuvolan ennaltaehkäisevää perhetyötä tarjotaan lapsiperheille. Uskon, että neuvolan perhetyö todella ennaltaehkäisee ongelmia ja vähentää perhetilanteiden vaikeutumisen riskiä. Kun perheiden hyvinvointiin puututaan jo varhaisen tuen vaiheessa, ennen kuin suurempia ongelmia ilmenee, voidaan välttyä monilta ikäviltä asioilta. Tutkimusta tehdessäni sain tutustua lapsiperheiden arkeen ja elämään konkreettisesti, kun haastattelin neuvolan perhetyön asiakkaita heidän kotonaan. Koin, että neuvolan ennaltaehkäisevällä

perhetyöllä on valtavan suuri merkitys lapsiperheiden hyvinvoinnille ja toivonkin, että sitä tarjottaisiin kaikille lapsiperheille Suomen jokaisessa kunnassa.

LÄHTEET

Allardt, Erik. 1976. Hyvinvoinnin ulottuvuuksia. Helsinki: WSOY.

Forss, P. & Vatula-Pimiä, M-L. 2014. Sosiaalinen turva ja hyvinvointi. Porvoo: Edita Publishing Oy.
Haataja, A. Airio, I. Saarikallio-Torp, M. ja Valaste, M. 2016. Laulu 573 566 perheestä. Lapsiperheet ja perhepolitiikka 2000-luvulla. Helsinki: Kela.

Hakola, J. & Huotari, K. 2013. Vanhempien parisuhde on lapsen koti. Parisuhteen tukeminen äitiys-neuvoloissa. Seinäjoen ammattikorkeakoulu, Sosiaali- ja terveystieteiden yksikkö. Opinnäytetyö. Saatavissa:
https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/70144/Hakola_Johanna_Huotari_Kaisu.pdf?sequence=1 Viitattu 5.5.2017.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2000. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. 4. Painos. Helsinki: Yliopistopaino.

Hämäläinen, U. & Kangas, O. 2010. Perhepiirissä. Helsinki: Kelan tutkimusosasto.

Ihalainen, J. & Kettunen, T. 2016. Turvaverkko vai trampoliini. Sosiaaliturvan mahdollisuudet. 10. Uudistettu painos. Helsinki: Sanoma Pro Oy.

Järvinen, R. Lankinen, A. Taajamo, T. Veistilä, M. & Virolainen, A. 2012. Perheen parhaaksi. Perhetyön arkea. Porvoo: Edita.

Kananen, J. 2008. Kvalitatiivisen tutkimuksen teoria ja käytänteet. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Kettunen, T. Ihalainen, J. & Heikkinen, H. 2002. Monimuotoinen sosiaaliturva. Helsinki: WSOY.
Kiili, J. 1998. Lapset ja nuoret hyvinvointinsa asiantuntijoina. Raportti hyvinvointi-indikaattoreiden kehittämisestä. Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitoksen yhteiskuntapolitiikan työpapereita no. 105. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Kivioja, S. & Porkka, H. 2015. Varhaista tukea neuvolan perhetyöstä. Vanhempien kokemuksia Jyväskylässä. Jyväskylän ammattikorkeakoulu, Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala. Opinnäytetyö. Saatavissa:
https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/91281/Kivioja_Sini.pdf?sequence=1 Viitattu 10.5.2017.

Kyrönlampi-Kylmänen, T. 2010. Lapsen hyvä arki. Helsinki: Kirjapaja.

Laakkonen, S. 2010. Vanhemmuus on vastuuta koko lapsen elämästä. Vanhempien käsityksiä vanhemmuudesta, perheestä ja kasvatuksesta nykypäivänä. Tampereen yliopisto, Kasvatustieteiden tiedekunta. Pro Gradu -tutkielma. Saatavissa:
<https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/81440/gradu04193.pdf?sequence=1> Viitattu 5.5.2017.

Lammi-Taskula, J. & Karvonen, S. 2014. Lapsiperheiden hyvinvointi 2014. Helsinki: Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos.

Lammi-Taskula, J., Karvonen, S. & Ahlström, S. Lapsiperheiden hyvinvointi 2009. Helsinki: Terveysten ja hyvinvoinninlaitos.

Lastenneuvola lapsiperheiden tukena. Opas työntekijöille. Sosiaali- ja terveysministeriön oppaita 2004: 14. 2004. Helsinki. Saatavissa:
<http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/114371/Opp200414.pdf?sequence=1> Viitattu 17.5.2017.

Lastensuojelulaki. 13.4.2007/417. Saatavissa:
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417#L1P3a>. Viitattu 20.11.2017.

Mikä on lapsen oikeuksien sopimus? Lapsen oikeudet. 2017. Unicef. Saatavissa:
<https://www.unicef.fi/lapsen-oikeudet/mika-on-lapsen-oikeuksien-sopimus/> Viitattu 26.8.2017.

Mistä arki koostuu? Arjen perusteet. 2017. Mielenterveystalo. Saatavissa:
https://www.mielenterveystalo.fi/aikuiset/itsehoito-ja-oppaat/itsehoito/tyokaluja_itsehoito/Pages/arjenperusteet.aspx Viitattu: 31.7.2017.

Neuvolan perhetyön toimintakäsikirja 1.0. PaKaste –hanke. 2011. Saatavissa:
http://www.google.fi/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=3&cad=rja&uact=8&ved=0ahUK Ewjmrnv75fUAhXmbZoKHQQFD2wQFgg4MAI&url=http%3A%2F%2Fwww.sosiaalikallega.fi%2Fkaste%2Fflappi%2Fperusterveydenhuollon_kehittaminen%2Fperusterveydenhuollon-kuntakansiot%2Ftornio%2Ffloppuraportit-tor-nio%2FNeuvolan%2520perhetyon%2520toimintakasikirja_1.0_2011.doc&usg=AFQjCNHeJ0lespZWlhUnrK4PzkVSZBxTeQ Viitattu 30.5.2017.

Perhetyöntekijän työ käytännössä. Toimintaympäristön perhetyö. 2017. Powerpoint-esitys.

Rautio, S. 2016. Neuvolan perhetyö vanhemmuuden varhaisena tukena ja yhteistyönä. Jyväskylän yliopisto. Jyväskylä Studies in Education, Psychology and Social Research. 550. Väitöstutkimus. Saatavissa: https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/49289/978-951-39-6578-5_vaitos23042016.pdf?sequence=1 Viitattu 20.5.2017.

Reijonen, M. 2005. Voimaa perhetyöhön. Arjen tuki ja ammatilliset verkostot. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Repo, K. 2009. Lapsiperheiden arki. Tampereen yliopisto. Sosiaalitutkimuksen laitos. Väitöstutkimus. Tampere: Acta Universitatis Tamperensis 1479.

Rönkkö, L. & Rytönen, T. 2010. Monisäikeinen perhetyö. Helsinki: WSOY.

Seppänen, T. 2010. Riittävän hyvä vanhemmuus. Vanhemmuuden tukemista ryhmän avulla vanhemmuuden roolikarttaan perustuen. Laurea-ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö. Saatavissa:
https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/4427/SEPPANEN_TARJA.pdf?sequence=1 Viitattu 5.5.2017.

Sosiaalihuoltolaki 130172014. Saatavissa:
<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141301#Pidp450244816>. Viitattu 20.11.2017.

Tuomainen, S. 2014. Sosiaalialan työssä edistetään voimaantumista. Sosiaalialan opiskelijoiden ja opettajien yhteisblogi. Metropolia. Saatavissa: <https://blogit.metropolia.fi/uudistuva-sosiaalialan-osaaminen/2014/08/20/sosiaalialan-tyossa-edistetaan-voimaantumista/> Viitattu 5.9.2017

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Jyväskylä: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Vilén, M. Seppänen, P. Tapio, N. & Toivanen, R. 2010. Kohtaamisia lapsiperheissä. Menetelmiä perhetyöhön. Helsinki: Kirjapaja.

Vilkka, H. 2015. Tutki ja kehitä. 4. uudistettu painos. Jyväskylä: PS-kustannus.

Yesilova, K. 2009. Ydinperheen politiikka. Helsinki: Gaudeamus.

YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista. 2017. Unicef. Pdf-tiedosto. Saatavissa: https://unicef.studio.crasman.fi/pub/public/pdf/LOS_A5fi.pdf Viitattu 26.8.2017.

Äidit tilastoissa 2016. Tilastokeskus. 2017. Saatavissa: http://tilastokeskus.fi/tup/tilastokirjasto/aidit_tilastoissa_2016.html Viitattu 10.5.2017.

Hei!

Opiskelen Centria ammattikorkeakoulussa Ylivieskassa sosionomiksi (AMK) ja tutkintooni kuuluu opinnäytetyön tekeminen. Opinnäytetyön aiheena on neuvolan perhetyö arjen tukena ja siihen liittyen haastattelun neuvolan perhetyön asiakkaana olevia vanhempia. Opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää vanhempien kokemuksia neuvolan perhetyön tarjoamasta tuesta arjessa. Tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista.

Toivon teidän osallistuvan tutkimukseen, jolla saadaan tietoa neuvolan perhetyön merkityksestä nimenomaan asiakkaan näkökulmasta.

Haastattelujen ajankohta on lokakuu 2017. Haastattelut tapahtuvat haastateltavan kotona ja vievät aikaa noin tunnin. Haastatteluajankohdan sopimista varten tarvitsen yhteystietonne (puhelinnumeron tai sähköpostiosoitteen), jonka voitte ilmoittaa suostumus haastatteluun osallistumisesta -lomakkeessa. Haastattelut nauhoitetaan, jonka jälkeen ne siirretään kirjalliseen muotoon aineiston analysointia varten. Nauhoitukset ja kaikki haastattelumateriaali tuhoetaan opinnäytetyön valmistuttua. Haastatteluista saatua aineistoa käsitellään luottamuksellisesti salassapito- ja vaitiolovelvollisuutta noudattaen, eikä haastateltavien nimiä tuoda esille missään opinnäytetyön vaiheessa. Opinnäytetyön on tarkoitus valmistua joulukuussa 2017 ja hyväksymisen jälkeen opinnäytetyö julkaistaan ammattikorkeakoulujen Theseus -tietokannassa, jossa se on luettavissa.

Liitteenä suostumus haastatteluun osallistumisesta ja tutkimuksen haastattelurunko

Suostumuksen haastatteluun osallistumisesta voitte allekirjoittaa ja palauttaa suljetussa kuoressa neuvolan perhetyöntekijälle tai neuvolan aulaan olevaan palautuslaatikkoon.

Haastattelurunkoon voitte tutustua etukäteen.

Kirsi Riitamo, sosionomiopiskelija

NEUVOLAN PERHETYÖ ARJEN TUKENA

HAASTATTELURUNKO

Teemat: Perhe, Neuvolan perhetyö, Hyvinvointi, Arki

Haastateltava: Äiti / Isä / Molemmat vanhemmat

Perhe

Keitä perheeseen kuuluu? Minkä ikäisiä lapsia?

Minkälainen perheen elämäntilanne on?

Neuvolan perhetyö

Minkälaisia syitä neuvolan perhetyön aloittamiselle teidän perheessänne oli? Tuen tarpeet?

Miten neuvolan perhetyö vastaa tuen tarpeisiinne? Hyödyt?

Kuinka usein neuvolan perhetyöntekijä käy perheessänne? Miten kauan perhetyötä tehdään?

Minkälaista neuvolan perhetyön tarjoama tuki on? Riittävyys?

Millä tavoilla neuvolan perhetyötä toteutetaan perheessänne? Mitä teette, kun perhetyöntekijä tulee kotikäynnille?

Millaisina koette neuvolan perhetyöntekijän tekemät kotikäynnit?

Minkälaisia muutoksia perheessänne on tapahtunut perhetyön aikana?

Mikä on parasta neuvolan perhetyössä? Kerro omia ajatuksia/kokemuksia neuvolan perhetyöhön liittyvistä positiivisista asioista.

Millainen on mielestäsi hyvä perhetyöntekijä? Minkälaiseksi koet vuorovaikutuksen/yhteistyön neuvolan perhetyöntekijän kanssa?

Miten neuvolan perhetyötä voisi kehittää?

Hyvinvointi

Minkälainen merkitys neuvolan perhetyöllä on teidän/perheenne hyvinvoinnille?

Millä tavoilla neuvolan perhetyö edistää perheenne hyvinvointia? Mitkä tekijät lisäävät hyvinvointia?

Minkälaiseksi koet voimavarasi/hyvinvointisi tällä hetkellä? Minkälaiseksi koit hyvinvointisi ennen perhetyön aloittamista, entä sen jälkeen?

Mitkä tekijät antavat voimavaroja/voimaannuttavat?

Arki

Minkälaista arkenne on? Sujuvuus?

Minkälainen rooli/merkitys neuvolan perhetyöllä on arjessanne?

Millä tavoilla neuvolan perhetyö tukee arkeanne?

Mitkä tekijät auttavat selviytymään arjesta? Arjen-/elämänhallinnan merkitys?